

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra muzikologie

**ČESKÝ HUDEBNÍ ŽIVOT V 70. LETECH 19. STOLETÍ
Z POHLEDU VÁCLAVA JUDY NOVOTNÉHO**

CZECH MUSICAL LIFE IN THE 1870S
FROM VÁCLAV JUDA NOVOTNÝ'S POINT OF VIEW

Bakalářská diplomová práce

Autor: **Filip Hegr**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Jiří Kopecký, Ph.D.**

Olomouc

2021

Tímto prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma *Český hudební život v 70. letech 19. století z pohledu Václava Judy Novotného* vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 18. 8. 2021

Podpis

Rád bych touto cestou poděkoval především panu doc. PhDr. Jiřímu Kopeckému, Ph.D., který mi poskytl mnoho svého času a také cenných rad. Dík patří také Městskému muzeu v Počátkách, jež poskytlo k prozkoumání některé archiválie, a také Literárnímu archivu Památníku národního písemnictví. Děkuji také paní Mgr. Markétě Trávníčkové, která mi pomohla osvětlit některé nejasné skutečnosti.

Obsah

ÚVOD	5
STAV BĀDÁNĪ	6
1 Životopis	13
1.1 Dětství a studentská léta	13
1.2 Referentem v pražských periodikách	16
1.3 Pozdní období (1898–1922)	20
2 Počáteční literární činnost	24
2.1 Agitace za „pokrokové formy“ v článku <i>Krotké myšlenky</i>	27
2.2 Třibení myšlenek v článku <i>Sonáta a symfonie – symfonická báseň</i>	30
ZÁVĚR	36
SOUHRN	38
SUMMARY	39
ZUSAMMENFASSUNG	40
ANOTACE	41
ANNOTATION	42
PRAMĚNY A LITERATURA	43
PŘÍLOHY	47

Úvod

Předkládaná práce představuje základním způsobem život a dílo Václava Judy Novotného (1849–1922), významné postavy kulturního dění v sedmdesátých a osmdesátých letech 19. století. Po příchodu do Prahy se jako hudební spisovatel zařadil po bok obhájců Smetanovy hudby a vzápětí své nově nabyté přesvědčení vtělil do formy mnoha novinových příspěvků. Významná je také jeho překladatelská činnost.

Cílem práce je poskytnout základní vhled do života a díla této přehlížené postavy českého hudebního spisovatelství a zároveň se pomocí citátů z *Daliboru* pokusit vykreslit tehdejší atmosféru českého hudebního života i Novotného způsob nazírání na něj. Tato diplomová práce si, byť jsou zde zmíněny některé okolnosti, neklade za cíl monografickým způsobem osvětlit Novotného aktivity v překladatelské, skladatelské či libretistické činnosti, jejím hlavním těžištěm je životopisná část.

První kapitola zahrnuje Novotného curriculum vitae – důraz je kladen na nástin nejenom hudebního vzdělání, dále je popsána jeho kariéra hudebního referenta v pražských periodikách, přičemž se práce soustředí zejména na novinářské aktivity Novotného v *Daliboru*. Celý text je protknut, byť místy okrajově, zmínkami o Novotném v oblasti hudebního skladatelství. Zběžně je přiblížena Novotného záliba ve sběratelství. Dále jsou zde vylíčeny Novotného aktivity v pozdním období a popsány okolnosti smrti. Příložen je také záznam o úmrtí z matriky.

Druhá kapitola začíná popisem Novotného literární činnosti, je zde zmíněna zejména překladatelská činnost. Jednou ze snah je, vedle podání ucelených informací v této oblasti, také ukázat, jakým způsobem se vyvíjel pohled současníků na Novotného překladatelskou práci. Podkapitola dále přibližuje Novotného příspěvky v *Daliboru*. Důraz je kladen na období sedmdesátých let, některé příspěvky jsou doplněny o citace z let osmdesátých. Tyto příspěvky jsou pak doplněny o názory, jež zastával Otakar Hostinský, mnohdy stojící v opozici s Novotným.

Metodologie práce vycházela částečně z pramenného výzkumu, který zároveň posloužil k celkovému porozumění Novotného osobnosti jako takové. Značné množství shromážděného materiálu, zejména písemné povahy, bylo nutné kriticky analyzovat a posléze klasifikovat jejich výpovědní hodnotu.

Stav bádání

Přestože byl Václav Juda Novotný výraznou osobností hudební Prahy poslední třetiny 19. století, je dnes téměř neznámý. V domácím muzikologickém prostoru v současné době nenalezneme odbornou práci, která by uspokojivě reflektovala jeho přínos českému hudebnímu životu. Nejvíc je znám jako překladatel libret nebo jako přítel Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka.

Pro budoucí badatelské generace je tím pádem otevřena cesta k ucelenému zpracování pozůstalosti, která je však torzovitě rozestá po jednotlivých institucích. Největší část se nachází v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze, přesněji řečeno v centrálním depozitáři v Litoměřicích. Skromnější soubor pozůstalosti se nachází v Městském muzeu v Počátkách.

K výchozímu seznámení s osobností Václava Judy Novotného sloužily v rámci této práce zejména oborové slovníky. Heslo, které základním způsobem informačně osvětlí osobu V. J. Novotného, se nachází v publikaci *Hudební divadlo v českých zemích: osobnosti 19. století*.¹ V této publikaci je velice zdařile vyličen život a dílo Novotného, najdeme zde výčet literárních textů a přeložených libret.

Neméně důležitým opěrným bodem při vstupním seznámení se stala zmínka o Novotném v *Československém hudebním slovníku osob a institucí*², jehož velkým přínosem je přehled článků z pera V. J. Novotného. Další slovník, který se zmiňuje o Novotném, je *Ottův slovník naučný*.³ Spolehlivě nám podává informace o jeho osobě, je zde povšechně načrtnut Novotného život, ale také literární a hudební tvorba. Nepřináší však nic nového vzhledem k již zmíněným slovníkům.

V *Dějínách české hudební kultury*⁴ je Novotný zmíněn jako horlivý zastánce Smetany. Je zde patrná také letmá zmínka o jeho skladatelské činnosti – autoři uvádí, že: „[...] V. J. Novotný poskytoval českému salónnímu prostředí sentiment vytěžený z víceméně pololidové melodiky středních a jižních Čech.“

¹ LUDVOVÁ, Jitka. 2006. “Novotný Václav Juda”. In *Hudební divadlo v českých zemích: osobnosti 19. století*. Česká divadelní encyklopedie. Praha: Divadelní ústav. s. 370-373.

² ČERNUŠÁK, Gracian. „Novotný Václav Juda“. In: ČERNUŠÁK, Gracian a ŠTĚDRONĚ, Bohumír a NOVÁČEK, Zdenko (eds.). *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek druhý M-Ž. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965, s. 208–209.

³ *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. V Praze: J. Otto, 1909.

⁴ SMETANA, Robert. *Dějiny české hudební kultury 1890-1945*. Praha: Academia. 1972.

Z internetové lexikografie stál v popředí *Český hudební slovník osob a institucí*⁵, který se však v závěru omezuje na neúplný a nedostatečný výčet literárního a hudebního díla. Stejným problémem trpí také heslo v *Grove Music Online*⁶, nutno však dodat, že je v závěrečném přehledu literatury informačně hodnotnější. Informačně nedostatečný je též *Hudební slovník pro každého*.⁷ *Československá vlastivěda*⁸ zmiňuje Novotného zejména jako autora brožury *Uvedení do Smetanovy slavnostní zpěvohry Libuše*⁹, která byla napsána při příležitosti otevření Národního divadla. Dále je zmíněn a datován jako redaktor *Dalibora*, jakákoliv další profesní charakteristika však chybí.

Poněkud obširněji se o Novotném zmiňuje Bohumil Vavroušek v *Literárním atlasu československém*¹⁰, i když opět ne zcela dostatečně. Popisuje především jeho život a literární a hudební tvorbu. Jistý přínos lze spatřit v otisknutí dosud neznámé Novotného fotografie.¹¹

Literatura memoárového charakteru tvoří značnou část zmínek o Novotném. Josef Srb v *Dějínách hudby v Čechách a na Moravě*¹² o Novotném píše jako o svém současníkovi. Vykresluje Novotného hlavně jako libretistu a literárního činného člověka. Nechybí také zmínka o jeho skladatelské tvorbě. Ladislav Dolanský nám ve svých *Hudebních pamětech*¹³ o Novotném podává obraz náročného pedanta, který na zkouškách opravoval zpěváky při chybné deklamaci: „Při prvních představeních Bendlova Karla Škréty měl [Hynek František] proto nesnáze s referentem Novotným, který mu vytkl, že špatně deklamoval, [...] Při následujícím pokusu se František polepšil, [...] Novotný se zase zlobil. [...] Potřetí se Novotný kál a prosil Hynka, aby už nic neopravoval, po prvé, že to bylo přece jen nejlepší.“ Dolanský poté dodává, že

⁵ KARAFIÁT, Jan: „Novotný Václav Juda“. In: Macek, Petr (red.): *Český hudební slovník osob a institucí* [online]. 2020 [cit. 2021-01-21].

⁶ TYRRELL, John. "Novotný, Václav Juda." *Grove Music Online* [online]. 2020 [cit. 2021-01-21].

⁷ VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa, 1999.

⁸ DĚDINA, Václav, Albert PRAŽÁK a Miloslav NOVOTNÝ, ed. *Československá vlastivěda*. Díl 8., Umění, s. 708. Praha: Sfinx. 1930.

⁹ NOVOTNÝ, Václav Juda. *Uvedení do Smetanovy slavnostní zpěvohry Libuše*. V Praze: [s.n.], 1882.

¹⁰ VAVROUŠEK, Bohumil. *Literární atlas československý*. Praha: J. Otto, 1938.

¹¹ Tato fotografie se nachází v archivu Bohumila Vavrouška, pod názvem „Novotný, Václav Juda (1849–1922): foto 18. 11. 1915, negativ č. 3478–80.

¹² SRB, Josef. *Dějiny hudby v Čechách a na Moravě*. V Praze: Nákladem Matice české, 1891.

¹³ DOLANSKÝ, Ladislav. *Hudební paměti*. 2. vydání. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1949.

to byl právě Novotný, kdo mu pomohl tehdy se dostat na varhanickou školu. V širších souvislostech píše Leoš Karel Žižka¹⁴, ten dokonce předkládá svědectví o fyzickém vzezření, a okrajově i o povaze V. J. Novotného.

Mnohem zevrubnější obraz o Novotném nám podává Ladislav Novák ve své knize *O těch, kteří odešli*¹⁵, kterého Novotný učil hře na housle. Rekapituluje Novotného život, přidává též mnoho osobních vzpomínek a shrnuje i Novotného skladatelskou a literární tvorbu. Letmo zmiňuje Novotného Zdeněk Nejedlý v publikaci *Česká moderní zpěvohra po Smetanovi*¹⁶, a tvrdí, že v souvislosti s prvním představením Fibichovy *Nevěsty messinské* jako kritik zcela propadl a nebyl schopen ocenit skutečnou uměleckou hodnotu dané opery.

Obširněji se o Novotném zmiňuje Otakar Hostinský ve svém díle *Vzpomínky na Fibicha*¹⁷ – nejprve líčí okolnosti vzniku Fibichovy *Veseloherní ouvertury*, poté nám objasňuje rozepři, kterou měl Novotný s Fibichem ohledně Johanna Sebastiana Bacha.¹⁸ Dále Hostinský vzpomíná na okolnosti odchodu Novotného z Dalibora roku 1875 i na jeho návrat do redakce o čtyři roky později, mimo jiné ho zde zmiňuje jako člena hudebního odboru Umělecké besedy. Píše o Novotného recenzi a jeho skepsi pro Fibichovu *Nevěstu Messinskou* a říká, že: „Důvod pro onu jeho skepsi však nespočíval nikterak v hudbě samotné, nýbrž v dramate, t. j. v tragičnosti libreta.“¹⁹ Další vzpomínky na Novotného jsou opět z pera Otakara Hostinského, v knize *Bedřich Smetana a jeho boj o moderní českou hudbu*²⁰. Zmiňuje jeho úpravu Smetanova *Dalibora* a také jeho literární zásahy do libreta. Také líčí svou snahu opsat si partituru *Vyšehradu a Vltavy* v době, kdy byl Bedřich Smetana ve Würzburgu na zdravotním

¹⁴ ŽIŽKA, Leoš Karel. *Mistři a mistříčkové: Vzpomínky na české muzikanty let 1881-1891*. Druhé, nově přehlednuté a doplněné vydání. Praha: vlastním nákladem, 1947.

¹⁵ NOVÁK, Ladislav. *O těch, kteří odešli*. Praha, 1940.

¹⁶ NEJEDLÝ, Zdeněk. *Česká moderní zpěvohra po Smetanovi: kurs šestipřednáškový*. Praha: J. Otto, 1911.

¹⁷ HOSTINSKÝ, Otakar. *Vzpomínky na Fibicha*. Praha: M. Urbánek, 1909.

¹⁸ Novotný při recenzi Gounodova oratoria *Vykoupení* v časopise *Zlatá Praha* napsal o Bachovi toto: „Zdá se mi, že mnozí naši dudláci příliš vězí v německých poutech neomylného, ba dokonce prý svatého Bacha.“ Přirovnal pak Bachův vliv ke germanismu, který by se měl vymýtit a dodal, že se to u nás tak snadno nepodaří, „neboť v té věci jest u nás i mezi předními hudebníky zaslepenost veliká“. Hostinský tvrdí, že Fibicha se tento neuctivý tón dotkl, jelikož byl velkým Bachovým ctitelem, a dle Hostinského Novotný touto kritikou mířil i na něj.

¹⁹ HOSTINSKÝ, Otakar. *Vzpomínky na Fibicha*. Praha: M. Urbánek, 1909. s. 105.

²⁰ HOSTINSKÝ, Otakar. *Bedřich Smetana a jeho boj o moderní českou hudbu*. Praha: Jan Laichter, 1941.

pobytu, kde ho doprovázel Novotný. Hostinskému tehdy Novotný napsal, že mu partitury půjčit nemůže, protože je hned následující den dává do tisku.

Novotného kolegou byl také Emanuel Chvála a v publikaci *Z mých pamětí hudebních*²¹ se o něm zmiňuje jako o výrazném obhájci Smetanovy hudby i jako o renomovaném kritikovi. Nutno podotknout, že Novotný spolu s Chválou, s Karlem Knittlem a s Karlem Steckerem sepsali sborník *Padesát let české hudby 1848–1898*.²² Chvála líčí Novotného pozitivní zásahy do Smetanova *Dalibora* a *Dvou vdov*. Také prvně zmiňuje Novotného skladatelské tendence.

Na pozadí líčení vzniku Smetanovy symfonické básně *Vyšehrad* a jeho podobnosti se symfonickou básní Zdeňka Fibicha *Záboj, Slavoj a Luděk* je v publikaci od Kelly St. Pierre zmíněn Novotný jako autor *Daliboru*, jenž své názory o pokrokovosti symfonických hudebních forem vtělil do několika novinových příspěvků. Zároveň je zde popsáno Novotného nazírání na programní hudbu.²³

Novotný také doprovázel Antonína Dvořáka na druhé cestě do Anglie v roce 1884. O okolnostech této cesty nás seznamuje Jitka Slavíková ve své publikaci *Dvořák a Anglie, aneb země, které mnoho dlužím*.²⁴ Novotný je zastoupen taktéž ve dvořákovské korespondenci.²⁵

Vzpomínkou na Novotného přispěl také Jan Neruda. Okrajově ve svých *Podobiznách*²⁶ líčí Novotného hudebně-kritickou činnost, skladatelské snahy i úpravy libret.

Obecně však lze říct, že žádná z uvedených publikací spolehlivě nereflektuje mládí a studentský život Novotného.

Jubilejních a vzpomínkových článků, které se námětem týkají Novotného, je hned několik. Ať už je to rozsáhlý příspěvek Karla Emanuela Hrobského: *V. J.*

²¹ CHVÁLA, Emanuel, KARLÍK, Filip a Jiří KOPECKÝ, ed. Emanuel Chvála: *z mých pamětí hudebních*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020.

²² NOVOTNÝ, Václav Juda, CHVÁLA, Emanuel, KNITTL, Karel a Karel STECKER. *Padesát let české hudby 1848–1898*. Praha: nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. 1898.

²³ Pierre, Kelly St. "Smetana's Vyšehrad and Mythologies of Czechness." *19th-Century Music*, 2013.

²⁴ SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie, aneb Země, které mnoho dlužím*. Praha: Pasek, 1994.

²⁵ DVOŘÁK, Antonín, KUNA, Milan a Markéta HALLOVÁ, ed. *Korespondence a dokumenty: kritické vydání*. sv. 7. Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2004.

²⁶ NERUDA, Jan. *Podobizny, IV. [sv.]. 1889–1891*. Praha: SNKLHU, 1957, s. 145-147.

Novotný. *K 50tým jeho narozeninám*²⁷, Jaroslava Václava Vacka: *Václav Juda Novotný*²⁸, Rudolfa Fikrle: *Sté výročí narozenin V. J. Novotného*²⁹ nebo Josefa Bílka: *Václav Juda Novotný – 140 let od narození*³⁰ anebo *Vzpomínáme na Václava Judu Novotného*.³¹ V časopise *Moravská orlice* vyšel taktéž jubilejní článek *V. J. Novotný jubilantem*³², je představen jako hudební spisovatel a činný hudebník. Taktéž je zde výčet periodik, ve kterých profesně působil. Dále o Novotném najdeme informace v článku na titulní stránce *Humoristických listů*³³, který nám podává alespoň okrajové, dosud nezaznamenané informace o jeho mládí. Také je chválen za reformu českých operních textů. Mezi poměrně nové články regionálního charakteru, jejichž tématem je vzpomínka na Novotného, se řadí *V září se připomínáme Václava Judu Novotného*³⁴ a *Renesanční člověk a hudební skladatel Novotný slaví výročí*.³⁵ Vůči již uvedeným článkům informačně nic nového nepřináší, slouží spíše k připomínce výročí narození.

Z akademických periodik, která se různou měrou v souvislosti s jeho působením nejen v oblasti sběratelství písní zmiňují o Novotném, uveďme např. *Hudební skladatelé na stránkách Zibrtova Českého lidu*³⁶, *Dudy a nástrojové sestavy lidové hudby v 19. století*.³⁷ V obou příspěvcích je Novotný zmíněn okrajově, tedy nedostatečně. Z pera stejného muzikologa, Lubomíra Tyllnera, pochází také příspěvek *Folklorní inspirace v díle Antonína Dvořáka*³⁸, který však naznačuje pouze to, že za přidáním názvů ke Dvořákovým *Slovanským tancům* stál právě V. J. Novotný. Poměrně obsírněji o Novotném píše Bohuslav Pernica ve svém článku *Zapomenutý*

²⁷ In: *Česká hudba* 1909, č. 12, s. 70.

²⁸ In: *Česká hudba* 1922, č. 9-10, s. 22-23.

²⁹ In: *Lidová demokracie* 1949, č. 212, s. 4.

³⁰ In: Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích 1989, č. 26, s. 44-45.

³¹ neznámo, 1972.

³² In: *Moravská orlice* 1909, č. 215, s. 5.

³³ In: *Humoristické listy: Archiv českého rozmaru a vtípu* 1890, č. 35, s. 1.

³⁴ In: *Jindřichohradecký deník* 2014, č. 221, s. 8.

³⁵ In: *Pelhřimovský deník* 2014, č. 218, s. 3.

³⁶ TYLLNER, Lubomír. "Hudební skladatelé na stránkách Zibrtova Českého lidu." *Český Lid* 78, no. 3: 185–191.

³⁷ TYLLNER, Lubomír. "Dudy a nástrojové sestavy lidové hudby v Čechách v 19. století." *Český Lid* 79, no. 1: 47–60.

³⁸ TYLLNER, Lubomír. "Folklorní inspirace v díle Antonína Dvořáka". *Opus Musicum* 44, no. 5: 7–15.

*přítel Smetanův a Dvořákův*³⁹. Vyzdvihuje zejména Novotného překladatelskou činnost, ale také jej líčí jako nadaného skladatele. Celý článek má ovšem spíše popularizační charakter.

Za zmínku stojí také bakalářská diplomová práce vzešlá z pera Jana Pospíšila *České premiéry Wagnerových oper v devadesátých letech 19. století*⁴⁰, která v jedné ze svých kapitol mapuje překladatelskou činnost V. J. Novotného na příkladu Wagnerova *Tannhäusera*. V souvislosti s Novotným je sice špatně uvedeno datum narození, nicméně informace, které nám Pospíšil svou prací podává, jsou hodnotné. Vykresluje zde pomocí textových ukázek způsob Novotného práce a posléze ji kriticky analyzuje.

O Novotného redaktorské práci nás okrajově informuje Ondřej Petřík ve své práci *Hudebně-pedagogické texty na stránkách Dalibora*. Kladně hodnotí zejména redakci, která pod Novotného vedením „pracovala na slušné úrovni“⁴¹. Novotný je také letmo zmíněn jako žák Františka Karla Vacka, hudebního učitele, který vedl na Jindřichohradecku regionální hudební výuku. O tom nás zpravuje Jaroslava Rodičová ve své práci *Dějiny hudební kultury jižních Čech ve druhé polovině 19. století*.⁴² Novotného zásahy do oratoria *Svatá Ludmila* osvětluje ve své diplomové práci Alena Benešová: „[...] úpravy se týkaly vypuštění některých částí, především sborů, přidání instrumentálních složek a vytvoření nové postavy v podobě Svatopluka.“⁴³ Jedná se o velmi zdařilou práci, která nám zprostředkovává náhled na Novotného revizní činnost.

Vedle studia výše zmiňované literatury byl zdrojem informací také pramenný výzkum. Samotné bádání bylo ztíženo probíhající epidemií COVID-19, která znemožňovala přístup do většiny státních institucí, jež archiválie související s Václavem Judou Novotným shromažďují.

³⁹ PERNICA, Bohuslav. „Zapomenutý přítel Smetanův a Dvořákův.“ *Estetická výchova* 7, no. 10: 16.

⁴⁰ POSPÍŠIL, Jan. *České premiéry Wagnerových oper v devadesátých letech 19. století*. Olomouc, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Palackého, FF, Katedra muzikologie.

⁴¹ PETŘÍK, Ondřej. *Hudebně-pedagogické texty na stránkách Dalibora*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého, PdF, Katedra hudební výchovy.

⁴² RODIČOVÁ, Jaroslava. *Dějiny hudební kultury jižních Čech ve druhé polovině 19. století*. Brno, 2018. Disertační práce. Masarykova univerzita, Pdf, Katedra hudební výchovy.

⁴³ BENEŠOVÁ, Alena. *Antonín Dvořák: Svatá Ludmila, op. 71, geneze a recepce oratoria se zaměřením na scénická provedení*. Olomouc, 2021. Diplomová práce. Univerzita Palackého, FF, Katedra muzikologie.

Hudební román *Louisa*, libreto ke komické opeře *Dafnis a Chloë*, výstřižek z novin, fotografie rodného domu Novotného a fotografie pamětní desky – tyto archiválie byly poskytnuty Městským muzeem v Počátkách.

Pozůstalostní jednotlivina, totiž klavírní skica Zdeňka Fibicha – *Blaník*, kterou skladatel Novotnému věnoval, se nachází v archivu Moravského zemského muzea.⁴⁴

Velké množství autografů se nachází v Českém muzeu hudby, převažují zde zejména vokální skladby, méně je potom drobných děl pro housle.

O poznání větší fond, který byl zevrubně přehlédnut pro potřeby práce, se nachází v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze, v centrálním depozitáři v Litoměřicích (navštíveno 17. prosince 2020 a 19. července 2021). Fond byl získán postupně v letech 1958–1976. Uložen je ve 3 archivních kartónech pod přírůstkovými čísly 4/58, 42/58, 33/63, 41/66, 19/76 a 20/76. Zahrnuje období let 1852–1934. Skládá se především z velkého množství přijatých dopisů (např. Karel Burian, Jan Neruda, Karel Stecker, Karel Nápravník). Odeslaných dopisů je potom méně (např. Ladislav Novák). Dále jsou zde uloženy účetní a finanční doklady z let 1888–1922. Velkou část tvoří vlastní rukopisy, libreta divadelních her a oper (*Lesův pán*, *Orfeus nad hrobem*, *Maliřova tajná láska*, *Nuž mluvte v jaké*), cizojazyčné i česky psané články, výstřižky z novin, zápisníky, tisky a další materiály listinné povahy. Nakonec je přiložena fotografie rodného domu ve Vesci v Počátkách.

⁴⁴ FIBICH, Zdeněk: *Blaník*, klavírní skica, Moravské zemské muzeum v Brně (HAM A 913a-c).

1 Životopis

Život Václava Judy Novotného se jeví být profesně naplněný, z dochovaných dokladů jeho práce je patrná ambice prorazit v oblasti hudby, zejména v hudebně-novinářské činnosti. Z poměrů maloměsta se díky své cílevědomosti dokázal dostat do Prahy a později se etablovat jako nadějný novinář v tamějším hudebním prostředí. Podrobněji je jeho životní dráha přiblížena v následujících podkapitolách.

1.1 Dětství a studentská léta

Domácnost Novotných, ve které bylo hlavním zdrojem obživy zemědělství, neposkytovala mladému Novotnému dostatečnou inspiraci pro jeho budoucí profesní kariéru. V jeho počátečním osobnostním rozvoji hrál stěžejní roli zejména hudebně nadaný otec. Ten, a jeho první počátečný učitel, mu ukázali směr, který se poté stal jeho životním údělem.

V okrese Pelhřimov leží malá městská část, která spadá pod Počátky. Jsou to Vesce. A právě zde, v domě číslo 9, se Václav Juda Novotný 17. září 1849 narodil.⁴⁵ Porodní bábou byla Anna Skála. Pokřtěn byl poté o den později kaplanem Bedřichem Benešem.

Jeho otec, Tobiáš Novotný, byl zámožným rolníkem ve Vesce. Z matričních údajů lze vyčíst to, že pocházel ze sedlácké rodiny, rovněž z Vesce, a byl dle různých výpovědí vynikajícím houslistou a rád hrával na vesnických zábavách k tanci. Dá se předpokládat, že nejspíš po otci zdědil Novotný hudební nadání.

Matka Marie Novotná, za svobodna Weichmanová, pocházela taktéž ze sedláckého prostředí. Za kmotra šel Novotnému tehdejší rychtář z Vesce – Tomáš Švec a za kmotru jeho manželka Marie Švecová.

⁴⁵ Státní oblastní archiv v Třeboni – oddělení Třeboň, sbírka matrik Jihočeského kraje 1587-1949, inv. č. 4302, s. 51.

Základní vzdělání získal Václav Juda Novotný na Základní škole v Počátkách⁴⁶. Z důvodu absence jakýchkoliv záznamů se však nedá s určitostí říct, zda to byl žák snaživý či naopak. Je nám také známo, že v Počátkách Novotný získal hudební základy u učitele Herolda⁴⁷, který zde byl profesně činný.⁴⁸

Přestože o tom nejsou zápisy, existovala v Počátkách škola téměř po celou dobu jejich existence. Ve 14. století bývala škola úzce spjata s kostelem, učitel býval zároveň varhaníkem a vedoucím církevního sboru. Žáci zde získávali pouze základní vzdělání a pak studovali na jiných školách, především v Jindřichově Hradci.⁴⁹

V té době to byla tzv. škola triviální. Ty byly často zřizovány při farázech, ale také v dalších obcích jako školy filiální. Obsah vzdělání tvořilo trivium (čtení, psaní, počítání), základy hospodářství, ve městech navíc znalosti potřebné pro průmysl. Základním učebním předmětem bylo náboženství. Pokud pro to byly podmínky, měla být zřízena škola pro dívky odděleně. Vyučovacím jazykem byl mateřský jazyk dětí, v některých oblastech se však zaváděla i němčina.⁵⁰

Václav Novotný po dokončení základního vzdělání (tj. v roce 1961) přestoupil na gymnázium v Jindřichově Hradci, a to zrovna v době, kdy po skončení Bachova absolutismu byla znovu povolena rozšířená výuka v češtině. Zároveň bylo posléze gymnázium místodržitelským výnosem ze 9. 10. 1866 vyhlášeno za čistě české.⁵¹

Vedle studia na gymnáziu v Jindřichově Hradci se vzdělával v hudbě jako žák Františka Karla Vacka, který na témže místě vedl regionální hudební školu. Škola byla v provozu v letech 1861–1875 a vyučovala se zde hra na housle, violu, violoncello a klavír. Vedle osvojování si praktických dovedností, kterými se žáci následně

⁴⁶ Dobový název školy se nepodařilo dohledat.

⁴⁷ Ve všech přehlednutých materiálech je vždy zmíněn jako „Herold“, příjmení či jméno chybí.

⁴⁸ ČERNUŠÁK, Gracian. „Novotný Václav Juda“. In: ČERNUŠÁK, Gracian a ŠTĚDRONĚ, Bohumír a NOVÁČEK, Zdenko (eds.). *Československý hudební slovník osob*.

⁴⁹ “Historie: Historie školy”. 2007. Počátky: Základní škola Počátky. 2007. <https://www.zspocatky.cz/cs/section-3/3/historie.html>.

⁵⁰ VALIŠOVÁ, Alena a KASÍKOVÁ, Hana. *Pedagogika pro učitele – Školský systém v českých zemích*. Praha: Grada, 2007. s. 70.

⁵¹ PROKOP, Rudolf. *390 let jindřichohradeckého gymnázia (1595-1985)*. Jindřichův Hradec: Gymnázium Vítězslava Nováka, 1984. s. 16.

prezentovali na veřejnosti, si zde Novotný rozšířil také znalosti hudební teorie a hudební nauky.⁵²

Novotný se během studia na gymnáziu profiloval jako lehce nadprůměrný žák, mezi jeho mimoškolní aktivity patřila hra na housle a vynikl i jako sbormistr pěveckého kroužku. Již v této době také složil několik písní v národním duchu. Po ukončení gymnázia v roce 1869 bylo Novotného jedinou ambicí věnovat se hudbě, podle přání rodičů nicméně přešel do kněžského semináře. Jelikož jej lákala světská hudba a umělecký život, nezůstal tam ovšem příliš dlouho. Svodům filozofické fakulty zakrátko podlehl a od studia teologie se nadobro odklonil.⁵³

Filozofickou fakultu navštěvoval se záměrem vystudovat historii a filozofii. Jak dokládá následující citace z pamětí Ladislava Nováka, Novotný ctil zejména Wilhelma A. Ambrose, který přednášel dějiny církevní hudby, vývoj instrumentální hudby 17. a 18. století a nauku o hudebních formách: „[...] oblíbil si zejména prof. Ambrose, jehož přednáškám o hudbě pilně naslouchal a kterého později přímo si zamiloval.“⁵⁴

V oblasti teoretických hudebních předmětů se Novotný zdokonaloval⁵⁵ pod Františkem Zdeňkem Skuherským na varhanické škole. Ten byl jejím ředitelem v letech 1866–1889. U Františka Blažka se učil harmonii.⁵⁶

S výjimkou intelektuálních schopností se Novotný snažil zlepšovat také v praktických hudebních dovednostech. Po odchodu z Počátek do Prahy se rozhodl vyhledat Antonína Bennewitze, ke kterému pravidelně docházel a učil se u něj hře na housle. Nově nabyté schopnosti ve hře na housle poté zúročil v orchestru Prozatímního divadla, kde hrál v letech 1876–1878 v sekci druhých houslí.⁵⁷ Svůj hlas zas cvičil v Pivodově pěveckém ústavu, ve kterém později také sám krátkou dobu učil. Nutno dodat, že k nelibosti Otakara Hostinského a Ludevíta Procházky, který vzápětí

⁵² RODIČOVÁ, Jaroslava. *Dějiny hudební kultury jižních Čech ve druhé polovině 19. století*. Brno, 2018. Disertační práce. Masarykova univerzita, Pdf, Katedra hudební výchovy. s. 36.

⁵³ NOVÁK, Ladislav. *O těch, kteří odešli*. Praha, 1940. s. 59.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Není jisté, v jakých letech Novotný ke Skuherskému docházel – jakýkoliv pramenně podchycený záznam chybí. Patrně začátkem sedmdesátých let 19. století. Poté se začal věnovat hudebnímu spisovatelství.

⁵⁶ LUDVOVÁ, Jitka. 2006. “Novotný Václav Juda”. In *Hudební divadlo v českých zemích: osobnosti 19. století*. Česká divadelní encyklopedie. Praha: Divadelní ústav. s. 370.

⁵⁷ Informace získána na základě e-mailové komunikace s Mgr. Markétou Trávníčkovou.

napsal Hostinskému toto: „Tužil jsem toho dávno, jak se nám ta zmije odmění. Nemám pro jeho podlost ani slova!“ Novotný tehdy takto jednal hlavně z existenčních důvodů a *Daliboru* zůstal věrný.⁵⁸

1.2 Referentem v pražských periodikách

Ještě předtím, než začal Novotný pracovat na plný úvazek jako hudební referent, hrál na housle v orchestru Prozatímního divadla. Zde navázal první styky s hudebníky a také poznal hudební provoz této čistě české instituce.

Novotný se poté v průběhu sedmdesátých let 19. století etabloval již jako zručný hudební spisovatel a později se stal neodmyslitelnou součástí pražského hudebního života. Jeho novinářský odkaz je svědectvím, které nám umožňuje nahlédnout do pohnuté doby nejenom sedmdesátých let 19. století, kdy vyvrcholil spor *Daliboru* s *Hudebními listy*.

Svoje pisatelské začátky a následné přimknutí ke Smetanovým zastáncům popsal V. J. Novotný takto: „[...] Tak jsem žil na třetí rok v pražském hudebním světě, když tu náhle jeho ovzduší bylo otřesenou ranou jako z děla, jež zahájila ryčný boj mezi Pivodovými ‚*Hudebními listy*‘ a ‚*Daliborem*‘, dr. Procházkou nově založeným. Ač jsem si Pivody vážil jako bývalého svého učitele a svědomitého pedagoga pěveckého, nešel jsem s ním v palčivých otázkách hudebních, nýbrž jako člověk pokrokový přihlásil jsem se za spolupracovníka k ‚*Daliboru*‘.“⁵⁹

Příspěvky z Novotného pera jsou rozesety po mnoha tehdejších denících. Například *Zlatá Praha*, *Nation*, *Epocha*, *Národní listy*, *Hlas národa (Pokrok)*, německá *Politika*. Psal do *Humoristických listů*, přehledově o činnosti jednotlivých divadelních scén také do *Divadelních listů*. Snad z Novotného záliby hry na housle redigoval pro nakladatele Vilímka po několik let také hudební sbírku *Mladý houslista*.⁶⁰ Na Novotného popud Antonín Dvořák zkomponoval do prvního čísla tohoto časopisu *Gavottu g moll pro troje housle*.⁶¹

⁵⁸ JŮZL, Miloš. *Otakar Hostinský*. Praha, 1980. s. 78.

⁵⁹ In: *Hudební revue* 1909, č. 5, s. 254.

⁶⁰ ŽIŽKA, Leoš Karel. *Mistři a mistříčkové: Vzpomínky na české muzikanty let 1881-1891*. Druhé, nově přehlednuté a doplněné vydání. Praha: vlastním nákladem, 1947. s. 38.

⁶¹ „Gavota.“ 2010. <http://www.antonin-dvorak.cz/gavota>.

Sám Novotný byl také známý jako zdatný houslista. V *Daliboru* se dochovalo několik hodnocení jeho hry: „[...] Pan Novotný hrál na housle ‚Resignaci‘ od Dancla. Ušlechtilá a výrazuplná hra jeho poutala posluchačstvo v míře nejvyšší a hlučný potlesk byl odměnou výtečnému jeho výkonu.“⁶² Při příležitosti koncertu, který uspořádal Smíchovský zpěvácký spolek, hrál Novotný se Zdeňkem Fibichem jeho *Sonátu pro housle a klavír D dur*. Novotného hra byla poté ohodnocena takto: „[...]“, zejména pan Novotný technikou takřka neomylnou se vyznamenal.“⁶³

Největší stopu zanechal patrně v časopisu *Dalibor*, který pro hudebního nakladatele F. A. Urbánka redigoval mezi lety 1874–1875, a poté v letech 1879–1881. Také do něj vtělil jako autor značnou část svých myšlenek a názorů.

Za zmínku také stojí, že se Novotný málokdy podepisoval jménem, častěji používal šifry, např. „-ý“, „N.“, „-ný“, „X.“. Se svými čtenáři se rozloučil v prvním květnovém čísle v roce 1881 *Dalibora* se slovy: „Abych se úplně věnovati mohl svým prací uměleckým z oboru skladby hudební, vzdal jsem se dalšího vedení *Dalibora*. Loučím se s ctěným čtenářstvem po osmileté činnosti spisovatelské v oboru hudebním, a děkuji z plna srdce všem svým přátelům za přízeň po tu dobu mi hojně prokazovanou.“⁶⁴ Po odchodu z redakční pozice zůstal pravidelným přispěvatelem. Tímto krokem si zároveň uvolnil ruce pro nadcházející práci v novém Národním divadle. *Dalibor* pak řídil nějaký čas bratr F. A. Urbánka, Velebín Urbánek.

Novotného novinářskou činnost je možné ilustrovat také na příkladu příloh k časopisu *Zlatá Praha* (1897–1921). Zodpovědnost za konečnou podobu těchto hudebních článků převzal po Karlu Kovařovicovi v roce 1903. V průběhu let se zde editorům podařilo představit české skladatele a jejich drobnější skladby. Nutno dodat, že pod redakcí V. J. Novotného později přibývaly zejména vokální skladby, ke kterým ve své vlastní skladatelské tvorbě sám tíhl.⁶⁵

Jan Neruda vzpomínal na Novotného hudebně-kritickou činnost takto: „[...] Jeho referáty jsou vždycky věcnaty a jasny, jeho feuilletony jsou půvabny i poučny. Sloh Novotného je svěží a vyrůstá z věci samé, přiléhá těsně k myšlence, nerozbihá se

⁶² In: *Dalibor* 1874 č. 21, s. 166.

⁶³ In *Dalibor*, 1875 č. 17, s. 137.

⁶⁴ In: *Dalibor* 1881 č. 13, s. 13.

⁶⁵ In: *Hudební věda* 1991 č. 3, s. 197.

do zbytečných šíří, je pikantní, aniž by se snažil po pikantnosti.“⁶⁶ Novotný také v roce 1879 složil píseň *Jako do skoku* (součást většího celku *Čtvero písní*), jež měla za podklad Nerudovu báseň z *Knihy veršů*.⁶⁷

Vedle již zmíněné názorové spřízněnosti s B. Smetanou, kterého v roce 1875 doprovázel na lékařskou prohlídku do Würzburgu, si byl blízký také s Antonínem Dvořákem, jejichž přátelství začalo už v prostředí orchestru Prozatímního divadla. Novotný ho doprovázel v roce 1884 do Worcesteru, vyrazili přesně 30. srpna.⁶⁸ Dvořák si Novotného vážil jako výborného znalce dramatické hudby a často jej vyhledával, aby se s ním poradil o své operní tvorbě.⁶⁹ Také věnoval Novotnému rukopis partitury *Smyčcového kvartetu č. 5 f moll*, když mu hráči kvarteta, pro které Dvořák dílo složil, sdělili, že je v něm „nedostatek komorního slohu“. Tento rukopis byl poté nalezen v majetku Novotného až po skladatelově smrti, v roce 1910. V pracovní rovině se jejich osudy střetly znovu, Novotný totiž do češtiny dodatečně přeložil německé texty básní, které Dvořák použil pro vytvoření cyklu *Čtyři písně*.⁷⁰ Je také známo, že Dvořák posílal Novotnému do Prahy londýnské kritiky se žádostí o uveřejnění.⁷¹

Karel Leoš Žižka na Novotného vzpomínal následovně: „[...] Jinak byl Novotný postava velmi zajímavá. Štíhlý muž středních let, kolem čtyřicítky, ale jaksi elegantního vystupování, vkusně oblečen, klobouček vždycky pěkně na stranu, na krátkozrakých očích skřípec, jímž se na škrípta díval tak trochu šikmo. Byl jinak hodně sarkastický a jeho tenorový hlas někdy zrovna kouzl.“⁷²

Novotný také v *Daliboru* začal datem 31. 10. 1874⁷³ vydávat na pokračování rozbor Smetanovy zpěvohry *Libuše*. V roce 1882 na tuto práci navázal se spisem

⁶⁶ NERUDA, Jan. *Podobizny, IV. [sv.]. 1889–1891*. Praha: SNKLHU, 1957. s. 145.

⁶⁷ V roce 2021 vyšla tato píseň na desce s názvem *Karel Burian: Complete recordings 1906–1913*. V archivu se také nachází dopisy Novotného se zmíněným Karlem Burianem.

⁶⁸ SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie, aneb Země, které mnoho dlužím*. Praha: Pasek, 1994. s. 54.

⁶⁹ NOVÁK, Ladislav. *O těch, kteří odešli*. Praha, 1940. s. 63.

⁷⁰ “Smyčcový kvartet č. 5.” 2010. <http://www.antonin-dvorak.cz/smyccovy-kvartet5>.

⁷¹ DÖGE, Klaus. *Antonín Dvořák – život, dílo, dokumenty*. Praha: Vyšehrad, 2013. s. 328.

⁷² ŽIŽKA, Leoš Karel. *Mistři a mistříčkové: Vzpomínky na české muzikanty let 1881–1891*. Druhé, nově přehlednuté a doplněné vydání. Praha: vlastním nákladem, 1947. s. 38.

⁷³ In: *Hudební věda* 1990, č. 2, s. 155.

Uvedení do Smetanovy slavnostní zpěvohry Libuše,⁷⁴ kde čtenáře uceleně seznamuje s tímto Smetanovým dílem. Stať je doplněna také o notové ukázky.

Vedle Smetany neunikl jeho pozornosti také Zdeněk Fibich, v *Daliboru* uveřejnil stať *Uvedení do Fibichovy zpěvohry „Blaník“*, která měla čtenářům poskytnout mimo jiné základní vhled do Fibichova díla. Novotný ve stejnojmenném periodiku podobným způsobem zpracoval opery *Černohorci* a *Starý ženich* od Karla Bendla. V *Černohorcích*, které Novotný kriticky posoudil, ocenil vystižení jihoslovanského a tureckého lokálního koloritu, přičemž se mu také líbila stavba sborových a tanečních tableaux.⁷⁵ *Starého ženicha* poté shrnul takto: „[...] Celkový ráz této starší Bendlovy práce nyní každému jest zjevným, netřeba tedy o věci té dále se rozepisovati, [...] dílo to by bylo velmi přitažlivou ozdobou našemu repertoiru opernímu.“⁷⁶

V *Daliboru* o čtyři roky později představil druhou řadu Dvořákových úspěšných *Slovanských tanců*. Jeho cílem zde tentokrát nebyl kriticky analyzovat, ale pouze „seznámiti čitele Dvořákova tvoření – a kdož by jím u nás nebyl? – s motivickým materiálem nejnovějšího díla před jeho vyjitím v tisku.“⁷⁷ Na konec svého referátu poznamenal: „V mistru Dvořákovi máme čaroděje, jenž dovede báječný ten poklad vyzvednouti a v dokonalé, úchvatné kráse jej světu ukázati [...]“

V roce 1886 do *Zlaté Prahy* Novotný napsal na pokračování kritický rozbor Dvořákova oratoria *Svatá Ludmila*. Doplněn je o notové příklady.⁷⁸

V *Osvětě* publikoval Novotný v roce 1876 stať s názvem *Česká opera r. 1875*. Podává ucelený přehled o tehdejší české operní produkci. V závěru vyzývá česká divadelní ředitelství, aby české opery uváděla: „[...] Ku plodům ducha slovanského musí u nás obecnstvo teprve odchováno býti; a práce ta jest úlohou českého divadelního ředitelství. Pohříchu až dosud žádné žádné z našich ředitelstev myšlenku hudby slovanské neumělo srovnati s praktickým životem. Česká opera v Praze může v dějinách umění slovanského míti znamenitý úkol jen tehdaž, když správcové její

⁷⁴ NOVOTNÝ, Václav Juda. *Uvedení do Smetanovy slavnostní zpěvohry Libuše: s notovými doklady*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1882.

⁷⁵ KOPECKÝ, Jiří, a OTTLOVÁ, Marta. “Ve stínu Smetanovy Libuše: Fibichův Blaník a Národní divadlo.” *Hudební věda* 58, no. 1: 89.

⁷⁶ In: *Dalibor* 1882, č. 4, s. 175.

⁷⁷ In *Dalibor* 1886, č. 36, s. 353.

⁷⁸ In *Zlatá Praha* 1886, č. 9, s. 138–139.

řádně pochopí vlastní její účel a povolání: nikoliv hledat spásu v konkurenci se zdejšími jevišti německým překupováním zimniĉným uváděním na jeviště věcho, co právě ‚zajímavěho‘ cizina v tě které sesoně vyrobila, nýbrŹ plný svŹj zřetel obrátiti k soustavněmu pěstování slovanskěho repertoiru, [...].“⁷⁹

1.3 Pozdní období (1898–1922)

Z následujícího období o Novotném nemáme dostateĉné množství verifikovaných svědectví. Spolěhat se můžeme pouze na zmínky ve vzpomínkových publikacích ĉi na zprávy v hudebních periodikách. V archivu se také nenalězá přesvědĉivé množství materiálŮ, které by nám podalo obraz o závěru Novotného Źivota.

V roce 1898 Václav Juda Novotný odešel na penzi „Spolku ĉeských ŹurnalistŮ“, k ní mu podle Ladislava Nováka dopomohl Jan Neruda, který si Novotného spisovatelské ĉinnosti váŹil.⁸⁰

V těmŹe roce Novotný spolu s Karlem Steckerem, Emanuelem Chválou a K. Knittlem publikovali *Památník na oslavu padesátiletěho panovnickěho jubilea Jeho veliĉenstva*⁸¹. Novotný zde napsal úvodní stať s názvem *Rozvoj hudby v Ĉechách od dob nejstarších až do r. 1848*. Na závěr těto studie pŹipojil komentář: „Šel jsem věrně za historickou pravdou a na základě kriticky srovnaných pramenŮ snaŹil jsem se podati věcky nejdŮležitější momenty – ovšem pokud to pŹipouštěl Ůzce vyměřený rámeĉ pouhěho pŹehledného úvodu k dějinám doby moderní.“⁸²

V roce 1899 byl spolu s Jaromírem Boreckým, Jindřichem Káanem z AlbestŮ a Adolfem Ĉechem ĉlenem poroty, která posuzovala operní libreta. Tento konkurs byl vypsán DruŹstvem Národního divadla. Námětem měl být situován do ĉeskěho prostŹedí. Byla vybrána tŹi libreta, která získala ceny, pŹiĉemŹ první cenu vyhrálo libreto *Ovĉák*, autorem byl Adolf Wenig. Druhou cenu získal slovesný podklad *Kostnice sedlecká*, autor Josef Havlík. TŹetí výherní libreto se nazývalo *Hadrian* a tvŹrcem byl Karel Kádner. První místo bylo peněŹně honorováno ĉástkou

⁷⁹ In Osvěta 1876, ĉ. 1, s. 73.

⁸⁰ NOVÁK, Ladislav. *O těch, kteŹi odešli*. Praha, 1940, s. 64.

⁸¹ NOVOTNÝ, Václav Juda, CHVÁLA, Emanuel, KNITTL, Karel a Karel STECKER. *Padesát let ĉeskě hudby 1848–1898*. Praha: nákladem Ĉeskě akademie císaŹe Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. 1898.

⁸² TamtěŹ, s. 15.

500 zlatých, druhé potom částkou 400 zlatých a autor třetího libreta si přišel na 300 zlatých.⁸³

V dalším bádání bylo nesnadné nalézt větší penzum informací, které by osvětlilo období nadcházejícího století. V roce 1903 složil Novotný *Dumku pro housle s doprovodem klavíru*. Ve *Zlaté Praze* poté vyšlo kritické hodnocení, které nám podává obraz o Novotného kompoziční práci: „[...] Skladby V. J. Novotného vyznačují se vždy těmiže základními rysy. Není v nich velkého slohu, ani mohutného rozmachu; podávají se prostě, nehledaně, jsou skoro průzračny, ale vynikají vytríbeností formy a neobyčejnou ušlechtilostí výrazu. Těžiště spočívá v melodice, jež sice nepřekypuje právě elementární silou a ostře vyznačující se originalitou, ale za to vždycky je zamlouvavá, delikátní, vybraná a hřející citem. Takovým je Novotný i ve své ‚*Dumce*‘. Nemá velkých aspirací, nestaví si vysokých cílů, ale kam si zamíří, tam bezpečně dostřeluje. Nepřepíná svých sil. A v tom lze poznati mistra. Jeho ‚*Dumka*‘ je pozoruhodným zjevem v hudební naší literatuře poslední doby a dozná zajisté záhy pro svou poměrně snadnou přístupnost a vděčnost značného ohlasu. A to tím spíše, že vroucí, jemná kantiléna oddychuje tu čímsi známým, českým, co vnímavého posluchače dovede si vždy podmaniti.“⁸⁴

Novotný byl také známý jako sběratel českých lidových písní, zejména v oblasti jižních Čech. Začátek jeho sběratelské činnosti může být reakcí na oficiální sběratelskou akci „Lidová píseň v Rakousku“, jejíž *Pracovní výbor pro českou lidovou píseň* začal v reprezentativním obsazení a za předsednictví O. Hostinského⁸⁵ pracovat od roku 1905 a oficiálně byl potvrzen roku následujícího. Novotný, tak jako mnoho sběratelů, např. Leoš Janáček, Vítězslav Novák nebo Otakar Zich, na tuto činnost zareagoval a chopil se náležitě iniciativy.⁸⁶

Lubomír Tyllner o jeho vztahu k lidové písni píše toto: „[...] Těžiště jeho [Novotného] díla spočívá v tvorbě vokální. Sebrané písně opatroval rutinními klavírními doprovody s dvou až osmitaktovými předebrami nebo dohrami, pracoval i s písněmi převzatými z cizích sběrů.“⁸⁷ Mezi nejvýznamnější sbírky, které takto

⁸³ In: Dalibor 1898–1899, č. 2–3, s. 23.

⁸⁴ In *Zlatá Praha* 1903–1904, č. 47, s. 564.

⁸⁵ Hostinský je také autorem výzvy k této činnosti s názvem *Lidová píseň v Rakousku*.

⁸⁶ TYLLNER, Lubomír. "Hudební skladatelé na stránkách Zibrtova Českého lidu." *Český Lid* 78, no. 3: 187.

⁸⁷ Tamtéž.

Novotný získal patří například *Řečické písně*, *Bechyňské písně*, *Libické písně*, popř. *Slovácké písně*. Sám Novotný se také k problematice lidové písně vyjádřil: „[...] Jak jsem na počátku řekl, u nás je dosti porozumění pro národní píseň, máme také hojné sbírky národních písní s průvodem klavírním pro potřebu koncertní, také se v Praze občas pořádají bezplatné koncerty pro nejširší vrstvy lidové, ale scházejí nám takové Liederavonden, pěvecké večírky, v nichž sám lid zpívá a novým písním se učí.“⁸⁸

Zajímavostí je, že Novotného zálibou bylo vedle hudby také sběratelství starožitných předmětů. Ladislav Novák nám podává svědectví o této Novotného zálibě: „Ve dvou útulných pokojích v druhém patře nahromadil během let nesčíslných starožitností od starého nábytku, hudebních nástrojů, soch, porcelánu i rouch mešních, až k obrazům, rytinám, mincím, šperkům, rukopisům a knihám, z nichž většinu opravdu přečetl a mnohdy prostudoval velmi svědomitě. Novotný oddal se sběratelství, když tuto vášeň poznal u dr. Hugo Tomana a mého otce, s nimiž se pravidelně stýkal. [...] Novotný své věci dobře rozuměl a hravě rozpoznával originály od padělků, jimiž se trh už tehdy jen hemžil.“⁸⁹

S tím souvisí i článek s názvem *Z obrazárny V. J. Novotného*, který vyšel ve *Zlaté Praze*, autorem byl Karel B. Mádl. Okolnosti Novotného záliby popisuje takto: „[...] V. J. Novotný je dobře znám jako hudební kritik a teď, kdy péro spisovatele odložil, vládne pérem komponisty písní, které jeho jméno trvale udržují v paměti a oblibě. Jeho byt však více mluví o jeho sběratelství. Aspoň je tato jeho záliba navštěvovali patrnější; její hojné výsledky zakrývají a dusí takřka pianino a štučky not po stolech a sedadlech. Staré vykládané truhly, skříně a sekretáře jsou plny rytin, kreseb, miniatur, starých řezeb, skal, keramik, které se tlačí mnohdy na staré vzácné knihy. Mnohé kusy krásné, mnohé aspoň zajímavé, mnohé cenné a významné, jako kresby, komposice, náčrty našich malířů minulého věku. Všechny stěny od stropu dolů posety jsou obrazy. Téměř sto je jich tu rozvěšeno, prací nejrůznějších. [...] Dvacet let kolekcionářské snahy naplňuje, přeplňuje tento příbytek, a i malý zlomek obsahu, který v reprodukcích je zde vyložen, s dostatek ilustruje rozmanitost a zajímavost sbírky.“⁹⁰ Z dalších vzpomínek však vyplývá skutečnost, že v době trvání 1. světové

⁸⁸ In *Zlatá Praha 1908–1907*, č. 42, s. 468.

⁸⁹ NOVÁK, Ladislav. *O těch, kteří odešli*. Praha, 1940. s. 58.

⁹⁰ In *Zlatá Praha 1901–1902*, č. 14, s. 160.

války musel Novotný značnou část svých sbírek zpeněžit, jelikož se mu finančně nevedlo dobře.⁹¹

Z tohoto období se zachoval písňový cyklus složený Novotným v dobách poválečných útrap *Dumy z poroby a svobody*, který byl vydán v roce 1921, tedy jeden rok před Novotného smrtí. Podle L. Nováka vyniká nad všechny ostatní skladby píseň *V náručí Boží*, píše o ní, že: „[...] Dýše z ní nelíčená vřelost, usmíření s životem i tichá resignace.“⁹² Novotného skladatelským rozloučením je patrně sbírka, která vyšla v roce 1923 (jeden rok po Novotného smrti) u Františka Urbánka. Jedná se o pět dvojzpěvů pro soprán a alt s průvodem varhan s názvem *Královně nebes*.

Novotný zemřel náhle v úterý 1. srpna 1922 ve věku 72 let, pohřben byl pak o tři dny později na Olšanských hřbitovech. Dochoval se záznam⁹³, který nás informuje o příčině úmrtí, a to ateroskleróze mozkových tepen.

34.	1922 srpna 1. 4.	Praha čp. 2009-IV.	Novotný, Václav, spisovatel a hudební skladatel, bytem v Praze čp. 2009-IV, narozen 17. 10. 1849 v Pocatelk, v obci po Třebí (rozvedený) manžel Augusty Dickmann-ovcové z Prahy.			
Katolická	mužský	72 10 18	Prvního	ateroskleróza	Tan. Brjlas	Zemřel
	odol.	17/10 1849	v Olšanech	encefalopatie	Janě.	matka.
		5/2 1881 zde		cerebri. č. 79.		

⁹¹ NOVÁK, Ladislav. *O těch, kteří odešli*. Praha, 1940. s. 58.

⁹² Tamtéž, s. 69.

⁹³ Archiv hlavního města Prahy, Matrika zemřelých u sv. Vojtěcha, sign. VO Z12, s. 190.

2 Počáteční literární činnost

Novotný se jeví jako člověk zcela oddaný české hudbě. Široké spektrum jeho činností, začínajíc překladatelstvím a hudebním spisovatelstvím, končíc skladatelskou tvorbou, je protkáno důmyslnou precizností a spolehlivostí. Postupem času si svou neúnavnou a soustavnou prací vydobyl respekt v tehdejší českém hudebním prostoru. Leoš Karel Žižka o tom píše: „[...] jeho postavení mu dovoľovalo jistou společenskou a kritickou nezávislost, kteréž suverénně využíval bez ohledu na osoby [...]“.“⁹⁴

Obecně lze Novotného kritickou činnost charakterizovat následujícím citátem, který pronesl Bedřich Smetana při prvním setkání s ním: „Obyčejně mladí kritikové mají velkou kuráž k trhání všeho, co současníkům je svato, [...] ale u vás se mi líbí, že máte kuráž také ke chvále, což je nám umělcům mannou, jež nás posiluje a povznáší naši mizerii“.“⁹⁵ Novotný je většinou ve svých kritikách shovívavý, a spíše, než by kritizoval, povzbuzuje. Existují však i výjimky, které jsou patrné například ve dvořákovské korespondenci. Zdenka Hlávková v dopise z 21. března 1895 píše Dvořákovi: „*Více mne zlobí, když velký kritik náš, pan Novotný, systematicky nyní Vaše skladby týrá – ten mizera si nedá ani jednu příležitost ujít, aby si na Vás nevyžil žluč.*“⁹⁶

Novotný byl od roku 1876 členem Umělecké besedy, kde uspořádal, ještě před svým oficiálním členstvím, v roce 1874, dvě přednášky *O poměru hudby umělé k hudbě národní*.⁹⁷ V rubrice *Z umělecké besedy* uveřejněné v *Daliboru* se píše o podrobnostech jedné z těchto přednášek: „[...] Za předmět své rozpravy zvolil si pan V. Novotný motiv časový, jenž palčivou jest jaksi otázkou v hudebních kruzích zdejší. [...], objasnil záležitost tu s takým důvtipem, s tak bohatou znalostí hudební literatury i dějin, že pojednou se nám vyjasnilo vše v otázce této záhadné. [...] Obecenstvo bylo

⁹⁴ ŽIŽKA, Leoš Karel. *Mistři a mistříčkové: Vzpomínky na české muzikanty let 1881-1891*. Druhé, nově přehlednuté a doplněné vydání. Praha: vlastním nákladem, 1947. s. 38.

⁹⁵ NOVÁK, Ladislav. *O těch, kteří odešli*. Praha, 1940. s. 60.

⁹⁶ DVOŘÁK, Antonín, KUNA, Milan a Markéta HALLOVÁ, ed. *Korespondence a dokumenty: kritické vydání*, sv. 7. Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2004. s. 382-383.

⁹⁷ JELÍNEK, Hamuš. *Padesát let Umělecké besedy 1863-1913: [sborník]*. Praha: Umělec. beseda, 1913. s. 99.

velmi vděčné za přednášku tu, v které objevila se poprvé bytost hudby národní v poměru k umělé v pravém světle historického bádání!⁹⁸

V roce 1883 začal spolupracovat s ředitelem Národního divadla F. A. Šubertem, když bylo nutné opatřit nové překlady libret pro novou českou scénu. Touto prací si získal mezi hudebníky pochopitelný respekt a zajistil si tak styky s Národním divadlem. Pořizoval překlady z italštiny, němčiny, španělštiny, ruštiny a polštiny. Postupně obsáhl téměř celý repertoár (tj. přes 100 položek). Nutno dodat, že do textu značně zasahoval, nejen jazykově, ale pod tlakem tendencí k realismu také dějově. Dějové úpravy prováděl Novotný v původních libretech (Dvořák: *Král a uhlíř*, *Svatá Ludmila*, Bendl: *Máti Mila*, *Starý ženich*, opery Smetanovy) i v překladech (zvl. Mozart: *Figarova svatba*, *Kouzelná flétna*, *Don Juan*, Boito: *Mefistofeles*, Donizetti: *Dcera pluku*, Offenbach: *Krásná Helena*). Novotného upravovatelské aktivity měly řadu odpůrců. Patřil mezi ně například Hostinský, zásahy do Smetanových děl ostře kritizoval také Emanuel František Züngel; přesto byla ve své době většina Novotného zásahů hodnocena jako příspěvek ke zlepšení dramatického tahu celku. Obecně lze říct, že množství Novotného překladů se promítlo do jejich nevyrovnané kvality, deklamační vlastnosti jeho českých textů však byly lepší a literární úroveň vyšší než u starších znění, pořizovaných před lety pro Prozatímní divadlo překladateli s menšími zkušenostmi.⁹⁹

Z Novotného pera také pochází libreto k mimickému prstonárodnímu baletu *Česká svatba*, které hudbou opatřil Karel Bendl. Premiéra byla 13. 2. 1895 a záhy se o provedení psalo v *Daliboru* těmito slovy: „[...] Bendl a Novotný společnou prací učinili první rozhodný krok v pěstování českého baletu co samostatnému genu. [...] Hudba Bendlova vyznamenává se nenuceným proudem melodickým, jehož podklad tvoří píseň národní. Znamé i méně známé lidové popěvky co chvíli vynoří se nad povrch vtipné práce thematické, která střídá se s něžnou kantilenou, utkanou nejdříve rovněž z bohatého fondu zpěvu národního. Skladatel nepřichází nikdy do rozpaků: probírá hned ten, neb onen motiv, předvádí jistou melodii v stále novém a půvabném rouše harmonickém: a že o pikantní instrumentaci, jak náleží je postaráno, uhodne každý, kdo měl příležitost slyšet orchestr Bendlnův, který má vždy tu

⁹⁸ In: *Dalibor* 1874, č. 52, s. 412.

⁹⁹ LUDVOVÁ, Jitka. 2006. “Novotný Václav Juda”. In *Hudební divadlo v českých zemích: osobnosti 19. století*. Česká divadelní encyklopedie. Praha: Divadelní ústav. s. 370-371.

nepopiratelnou přednost, že plně zní. Nejlepším číslem baletu je sousedská; ta bude asi vítaným číslem produkcí koncertních.“¹⁰⁰ O kvalitě libreta zde však pojednáváno není.

Příkladem zdařilé, ale diskutované úpravy z pera Novotného může být Smetanova opera *Dvě vdovy*. O provedení v Novotného úpravě nám podává zprávu Emanuel Chvála: „Novým zpracováním *Dvou vdov* Novotný daleko se odvážil, ale opera přitom po našem soudě leccčeho získala. [...] Dále je předností nové úpravy textu, že první akt vede děj linií stále vzestupnou od komického odsouzení špatného střelce přes jeho vyznání lásky, [...] a končí na vrcholu dramatického zájmu. Dlužno zdůraznit, že Novotný při úpravě textu vedl sobě sice velmi energicky, ale též pietně k partituře opery. Přemístěním scén neocituje se hudba v nějaké přičnosti s dějem a sledem situací; na hudbu se vůbec nesáhlo, až na jediný, ovšem povážlivý případ, ve kterém zatykační duo Ladislava s Mumlalem, kteréž dle nové organizace textu nikde vhodně umístěno býti nemohlo, přeměněno – notově věrně dle partitury – v předehtu k druhému aktu¹⁰¹.“

Jan Pospíšil nám podává svědectví o Novotného snaze odstraňovat či jinak zastírat zmínky o německém národě v překladu Wangerova *Tannhäusera*, které by mohly být trnem v oku tehdejšímu českému posluchači: „[...] Novotný se zde [čtvrté jednání druhého aktu] drží originálu věrně až na třetí až pátý verš, kde Wagner popisuje hrdiny a dubový les, zatímco překlad obsahuje zmínku o strážním štítu, který chrání vlast. Tato ukázka je příkladem ideologických změn, které Novotný ve Wagnerově opeře prováděl. Měnil formulace, které mohly znít problematicky.“¹⁰²

Novotného překladatelskou činnost hodnotí Josef Vymětal následovně: „[...] Druhá skupina, jejíž typem je V. J. Novotný, [...]. Již čeština je značně lepší, ač nepravím, že je veskrze dobrá, dále je tu patrná snaha slovo deklamovati, také věrnost překladu co do obsahu je více šetřeno. Ale náběhy k dobru jsou jen polovičaté. Překlad bývá místy otrocký, tj. přimyká se k původnímu textu tou měrou, že češtinu znásilňuje, a to někdy způsobem až šeredným, a jindy je zase tak volný, že tu právem možno mluvíti o ‚básnění‘ překladatelově, a to ve smyslu nikterak právě lichotivém.

¹⁰⁰ In Dalibor 1894–1895, č. 11, s. 79.

¹⁰¹ CHVÁLA, Emanuel, KARLÍK, Filip a Jiří KOPECKÝ, ed. *Emanuel Chvála: z mých pamětí hudebních*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. s. 137-138.

¹⁰² POSPÍŠIL, Jan. *České premiéry Wagnerových oper v devadesátých letech 19. století*. Olomouc, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Palackého, FF, Katedra muzikologie. s. 31-33.

Deklamace slovní není nikde dosti pečlivá, a kromě toho právě v této příčině zahnízdily se četné manýry, které deklamaci soustavně znešvařují. [...] Deklamace větná pak, zdá se, pro překladatele této skupiny vůbec neexistuje. Rovněž pro jemnější požadavky hudebního překladu není u nich valně smyslu. Celkem setkáváme se tu, jak již podotknuto, s jistou rutinou, ale zároveň i s povrchností, zběžností, řemeslností.“¹⁰³ I když někteří Novotného současníci (viz Vymětal) úroveň překladu mnohdy kritizovali, prokázal Novotný touto činností velkou, možná až vlasteneckou, službu nově vzniklému Národnímu divadlu.

2.1 Agitace za „pokrokové formy“ v článku *Krotké myšlenky*

Jak již bylo naznačeno, Novotný svým přesvědčením zcela spadá mezi členy prosmetanovské obce, která byla zevnitř sjednocena totožným estetickým postojem v oblasti budoucnosti české národní hudby.

Na piedestal pokroku byl stavěn Liszt s ideou symfonické básně, a poté přirozeně Wagner, který svým operním a filozofickým dílem rozdělil tehdejší českou hudební veřejnost na dva tábory. Jeden tábor byl již výše zmíněný prosmetanovsky-pokrokový a druhý, který zaštiťoval František Pivoda se svými *Hudebními listy* (jež však byly zprvu prosmetanovské), svou myšlenkovou linií reprezentoval konzervativnější část hudební veřejnosti. Tyto dva tábory se navzájem napadaly a tyto polemiky se posléze přelily i do druhé poloviny sedmdesátých let. Jak je však v podobných situacích obvyklé, byla osobní angažovanost jednotlivců mnohem komplikovanější. K některým pivodovským argumentům se klonili i blízcí přátelé Smetanovi, jakými byli Ludevít Procházka či již zmíněný Václav Juda Novotný, který ostatně propagoval současně slovanskou kulturu i Wagnera a byl jedním z hlavních iniciátorů dlouhodobého zpravodajství ze slovanských zemí v českém tisku.¹⁰⁴ I když se postoj prosmetanovsky smýšlejícího uskupení zdál v oblasti budoucího hudebního směřování jednotný, Novotný v *Daliboru* uveřejnil během sedmdesátých let několik článků, aby se o několik let později této vlastní předestřené filozofii zřekl.

Novotný se v prvních letech svého působení v *Daliboru* vyjádřil k problematice symfonie a symfonické básně. Přiložil také historický vývoj a na závěr vyslovuje svou

¹⁰³ In: *Hudební revue* 1912, č. 3-4, s. 155.

¹⁰⁴ In: *Hudební věda* 1988, č. 2, s. 110.

prognózu ohledně budoucnosti těchto forem.¹⁰⁵ V příspěvku *Krotké myšlenky*¹⁰⁶, který začíná úvodním zamyšlením a paralelou tehdejší doby k době, kdy byla ve Florencii vynalezena opera, představuje svůj úmysl těmito slovy: „Jiní spatřují v dílech klasikův: Bacha, Glucka, Haydna, Mozarta a Beethovena svůj hudební pentateuch. Dobře – my též. [...] Však dále ani krok“, praví oni: „neboť co doba podala, jest nepřekonatelné. Přes ‚devátou‘ symfonii nelze dále (ba mnohým již tato naznačuje úpadek), a kdo se opováží nové nebezpečné zásady rozšiřovati, budiž ‚jako pohan a pubikán‘. Na hranici s ním!“ [...] Tak hlásá každý své vlastní ‚Credo‘ a považuje je za nejlepší – to sousedovo nestojí za nic. [...] Pauzujme trochu a proberme zatím některé důvody protivníkův našich. [...] Bežu zde na přetřes některé zásady odpůrcův pokroku vůbec.¹⁰⁷“

Barvitým způsobem líčí vývoj hudby, která musela nesnadně projít „řeckým ohněm matematických formulek a přijati v středověku křest z vodnatelných forem kontrapunktických“.¹⁰⁸ Na závěr Novotný píše: „Tu se vynořila [hudba] z neforemného, řasnatého pláště štíhlá, jemná jako jarní kvítí, jež si posnženou ještě půdou dráhu razí k jasným slunce paprskům. Teprve v 18. století vzešlo slunko pravého života uměním hudebnímu, tak že veškeré ty nepřehledné spousty století před tím se jeví co pouhé živoření, co pouhá průprava plná bludův a nekonečného tápání ve tmách. [...] A co jest život jediného člověka u porovnání s věčností umění. Nic. A toto ‚nic‘ myslí, že možno zastaviti obrovský krok nynějšího vývinu v umění hudebním!“¹⁰⁹

V dalším čísle *Dalibora* Novotný pokračuje článkem se shodným názvem a řečnický se ptá: „V hudbě tedy že nelze dále jíti?“ a podává zde letný historický exkurz do libého či nelibého vnímání intervalu tercie. Následně pomocí notových ukázek a charakteristik osvětluje hudebně-historický vývoj na poli harmonie. K tomu píše Novotný následující: „Otevřel jsem schválně vyhlídku tuto, abych upozornil na směr, jakým se asi může bráti další vývin harmonie; ostatně jsem úplně proto,

¹⁰⁵ In: *Dalibor* 1873, č. 15, s. 117-120.

¹⁰⁶ In: *Dalibor* 1873, č. 7, s. 51-54.

¹⁰⁷ In: *Dalibor* 1873, č. 5, s. 34.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 34.

¹⁰⁹ In: *Dalibor* 1873, č. 5, s. 35.

abychom nyní ještě s pomocí boží raději zůstali při starém. Nač se namáhat? – Není-li pravda?“¹¹⁰, dodává ironicky.

Konečně Liszt a Wagner jsou Novotným zmíněni v dalším pokračování jako ti, kteří „se postavili s čelem železným v šik bojovný, aby přítrž učinili vlnám kalným; díky zdravému úsudku a nevyhaslé dosud pravé krasochuti společnosti lidské povedlo se jim též hladkou odhaliti lež a neškodnou ji pro budoucnost učiniti.“¹¹¹ Novotný ve zmíněné stati následně nekriticky glorifikuje Liszta i Wagnera, o kterém píše, že: „Richardu Wagnerovi přísluší právě ona nesmírná zásluha, že první byl, který operu z úpadku jejího k oné výši pozvedl“.

Následně se vyslovuje o jednotlivých operních školách a jejich vztahu i přístupu k libretu. Italští skladatelé prý „nechtěli ani dobrý text a sahalí raději proto po špatném, poněvadž se báli, že by dobrý text ‚umění‘ jejich zastínil.“ Francouzská škola zas „pochybila v tom, že porušila meze a morální zákony umění tím, že spekulovala na všechny možné i nemožné prostředky, jimiž by se smyslnost podráždila. Pravzorem směru toho jest Meyerbeer.“

Obecně poté Novotný píše, že se [česká hudební veřejnost] musí stát přístupnou novým dojmům: „Pakliže se ale ohradíme ‚čínskou zdí‘ proti všemu, co dobrého cizina nám poskytuje, z pouhého předsudku, pak se ovšem sami odsuzujeme k věčnému pokulhávání za ostatními.“¹¹²

Závěrem Novotný dodává, že: „[...] úlohou nynější a budoucí doby jest: instrumentální hudbu na základě slova poetického t. j. báseň symfonickou a hudební drama přivést k stupni nejvyšší dokonalosti. Jisto jest, že zvláště opera, co hudební drama má velikou budoucnost a jestli umělci slovanští majíce na zřeteli ducha řečí slovanských, dospějou k onomu náhledu, že princip Wágnerův jest jediný schopen k tomu, aby základem se stal zdravého, kvetoucím životem překypujícího směru, bude to duch slovanský, jenž přivede tento genre umělecký k největšímu rozkvětu.“¹¹³

Zde by s Novotným asi těžko souhlasil Otakar Hostinský, který v knize *Bedřich Smetana a jeho boj o moderní českou hudbu* píše toto: „Arci nesmíme nikdy

¹¹⁰ In: Dalibor 1873, č. 6. s. 41.

¹¹¹ Tamtéž, s. 42.

¹¹² In: Dalibor, 1873, č. 7, s. 53.

¹¹³ Tamtéž, s. 54.

zapomínati, že zde prosté napodobení ještě nestačí; to by byla pouhá restaurace, nikoliv reformace umělecká, to by bylo jednoduše zpátečnictví a anachronismus.“¹¹⁴

2.2 Tříbení myšlenek v článku *Sonáta a symfonie – symfonická báseň*

Výše uvedená série článků se dá chápat jako připravená orná půda pro dalšího Novotného spisovatelskou činnost, která zevrubně popisuje formy symfonie a symfonické básně. Články na pokračování, z nichž první byl uveden v dubnovém čísle *Dalibora* v roce 1873, vycházely nepravidelně v následujících číslech – celkově tedy deset článků. Svým obsahem byly rozděleny na čtyři hlavní myšlenkové linie – v prvním článku Novotný líčí vývoj instrumentálních forem od prvopočátků až po Josepha Haydna. V druhém článku je popsán rozkvět instrumentálních forem v období první vídeňské školy. Třetí stať, která sleduje časové období, jež Novotný nazývá „přechodnou periodou“ nás zpravuje o bádání po nových cestách na poli symfonické hudby, jak to dle Novotného činili Felix Mendelssohn-Bartholdy nebo Hector Berlioz. Na závěr je celý jeden článek věnován Lisztovi a jeho filozofii symfonické básně, přičemž je zásadní, že na těchto místech zmiňuje též „dobré“ příklady z české praxe.

Úvod prvního článku je svým vyzněním příznačný pro později vykreslenou Novotného filozofii: „Směru doby minulé, zvláště mistrův klasických postavil se na odpor geniální revolucionář, hlava nové školy, jenž ohledu nebera na dosavadní formu, všechna vízící jej pouta přetrhává a snaží se umění instrumentální uvést na dráhy nové. Jest to Fr. Liszt. Jeho ‚symfonické básně‘ drží se přísně dle návrhu poetického slova a daného programu. Forma sonaty a symfonie se utopila.“¹¹⁵

V článku pomocí mnoha příkladů a přirovnání líčí Liszta jako velkého a pokrokového skladatele: „S pevným určitým přesvědčením možno nám říci, že díla Lisztova jsou ideálem doby naší v oboru hudby instrumentální a že jsou pokrokem valným k poměru doby minulé.“¹¹⁶

Novotný zároveň dodává, že: „[Liszt] s dřívější dobou nestojí v odporu, nýbrž že konsekventně pokračuje u vývinu; že neboří, nýbrž že na základě dobytých zkušeností z doby předcházející monumentální stavbu chrámu vznešené Uměny dále

¹¹⁴ HOSTINSKÝ, Otakar. *Bedřich Smetana a jeho boj o moderní českou hudbu*. Praha: Jan Laichter, 1941. s. 161.

¹¹⁵ In: *Dalibor* 1873, č. 15, s. 117.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 121.

provádí.¹¹⁷ V závěru článku také Novotný svérázným způsobem přirovnává Darwinovu evoluční teorii k tehdejšímu hudebnímu vývoji na poli symfonické hudby a ptá se: „[...] Proč bychom této myšlenky i my v oboru umění hudebního použití nesměli?“¹¹⁸

Hostinský v tomto směru vyjádřil svůj názor na danou problematiku později, a to ve stati s názvem *O pokroku v umění*. Je zjevné, že s odstupem času na věc hledí méně radikálně a jeho pohled je více střízlivý: [...] Ale kdo rozhodne o tom, zdali to, co se nám podává nového jest opravdu ziskem u porovnání s tím, co se nám bere starého? [...] Odpůrcové nových směrů totiž rádi zapomínají na dvojí věc. Jednak na to, že ony ctihodné tradice, jež hájí proti novotám, samy také kdysi bývaly ‚novotářskými převraty‘. [...], ale kdo může předvídati, zdali to, co je dnes nového v životním zápase svém obstojí nebo zahyne? Odpověď na tyto otázky je velmi prostá: to všechno, i pravou hodnotu nových zjevů uměleckých i konečný úspěch jejich ukáže nám – zkušenost.“¹¹⁹

Novotný nám v dalším článku na pokračování popisuje rozdíl mezi skládáním symfonie a skládáním symfonické básně, přesněji píše: „[...] Co říci mám o Lisztově theorii – jak as komponují se ‚básně symfonické‘? Věc to velmi snadná i obtížná: pro umělce, jenž vniknout dovede v nejtajnější skryše umění hudebního, jenž mimo to jest poeticky nadán a všestranně vzdělán, zkrátka pro umělce geniálního jest komponování ‚básně symfonické‘ hravou prací jediného týdne; člověk bez ducha a byť by měl celou theorii a praxi hudební v malíčku, není s to, aby napsal něco podobného.“¹²⁰

Z článku po přečtení oprávněně vyznívá, že symfonii považuje Novotný za něco méněcenného, píše doslova toto: „[...] ‚Symfonii‘ dovede takovýto člověk předc nějak slepiti, poněvadž má předepsané formy před sebou; potřebuje jen dle obyčejné šablony si počínati a známé čtyry věty ‚velké symfonie pro velký orchestr‘ přivede předc s pílí a s namáháním na světlo boží. Co však počíti si má se ‚symfonickou básní‘, kde není žádná šablona, kde nejsou předepsané formy a paragrafy, kde člověk ubožec ani neví ‚co je a co není dovoleno?‘“¹²¹

¹¹⁷ Tamtéž, s. 119.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 121.

¹¹⁹ HOSTINSKÝ, Otakar. *Čtyři rozpravy*. V Praze: F. Šimáček, 1894. s. 75.

¹²⁰ In: Dalibor 1873, č. 22, s. 179.

¹²¹ Tamtéž.

Paradoxně však Novotný o šest let později, při posuzování Dvořákovy *Symfonie F dur* v článku s názvem *Slovanský koncert* napsal toto: „[...] Symfonii, kterou velmi plodný Dvořák napsal v červenci r. 1875, jest co do formy psána ve smyslu symfonických prací Beethovenových, v melodickém i harmonickém ohledu připomíná zejména v první větě na vroucí výraz hudby Schumannovy, jest ale v motivickém ohledu samostatnou v střední volné větě, [...] hlavně pak v rozkošném, znamenitě podařeném scherzu, jež k nám úplně po česku hovoří.“¹²² Novotný tedy oceňuje zejména „českost“, která je ve třetí větě symfonie patrná. Vedle toho však ignoruje fakt, že onen „český element“ je přítomný právě ve formě, která je pro něj „zastaralá a života neschopná.“¹²³

Dále píše toto: „[...] Dvořák po dlouhém tápání ve tmách konečně energicky se rozhodl pro směr, jímž Smetana umění hudebnímu ve vlasti naší nové dráhy vytkl.“¹²⁴ Novotný přehlíží fakt, že Smetana se řadí zejména mezi skladatele symfonické básně a opery, přičemž do oblasti skládání symfonie téměř nezasáhl.

Na závěr poznamenává následující: „S radostí jsme pozorovali, že zejména letos byl koncert slovanský četněji než kdy jindy navštíven, [...]. Jest to úkaz pro náš umělecký život velevýznamný, že se vedle operního obecnstva počíná nynější dobou tvořiti též stálé jádro koncertního obecnstva českého, od něhož požadovati můžeme vkus vytríbenější, vzdělání hudební pokročilejší.“¹²⁵ Nabízí se otázka, proč Novotný nepoznamenal, že by české publikum mělo naslouchat spíše pokrokovým symfonickým básním a symfonie nechat minulosti. Je zjevné, že se zde vychýlil od své vlastní filozofie, jelikož na programu koncertu byla symfonie, jíž jako formu odmítal.

Novotný se nevalně vyjadřuje také o suitě, aby ji o šest let později mohl Dvořákovi pochválit. Ve stati píše následující: „[...] Svita nám podává řadu nesouvislých, pestře bez ladu a skladu na se nahromaděných vět, [...] Podivné si dává ‚testimonium paupertatis‘ onen, jenž sáhne po formě méně dokonalé, zastaralé, života neschopné. Tentýž poměr panuje mezi ‚symfonií‘ a ‚symfonickou básní‘. Blázen, kdo komponuje ve starých formách, když zde má novější, ohebnější po ruce.“¹²⁶

¹²² In: Dalibor 1879, č. 10, s. 77.

¹²³ In: Dalibor 1873, č. 24, s. 196.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Tamtéž.

Je tudíž s podivem, že Novotný neoznačil za blázna také Dvořáka, který v roce 1879 složil *Českou suitu*, jež poprvé zazněla v rámci koncertu Spolku českých žurnalistů.¹²⁷ Novotný ji právě při této příležitosti vyslechl a poté také ohodnotil: „[...] *Česká suita* jest v celku i jednotlivých svých částech krásnou, duchaplnou prací při veškeré své jednoduchosti co do vnitřního ústrojí i co do stránky orchestrální.“¹²⁸

V další části tohoto pokračování Novotný pokládá otázku: „Co žádá nová škola?“¹²⁹ Následně na tuto otázku odpovídá – „[...]“, aby se totiž příroda dle rozumu vykládala. Hudba dosud postrádá nejvyššího zákonu.“¹³⁰ Dále polemizuje nad tím, proč český národ v oblasti hudby dosud nevynikl: „[...] Národ náš jest nadán báječnou silou hudebního genia – toť dávno všestranně uznanou pravdou. Nechci zkoumat, kdo nad tím vinnen jest, že jsme dosud dle toho nevynikali, v zápasu s národy sousedními – vedlo by to příliš daleko; však jisto jest, že mnoho jsme zavinili vlastním nerozumem: nedovedli jsme kráčet s duchem času.“¹³¹ V závěru dodává: „[...] Budeme-li však statně kráčet s duchem času kupře du, napneme-li v táboře uměleckém všech našich, bohudíky již nyní četných sil, můžeme to v krátké době přivést k nadvládě a vlivu nemalému ve světě uměleckém.“¹³²

Podle Kelly St. Pierre zde Novotný říká, že by se symfonická báseň mohla stát prostředkem, pomocí níž by Češi šířili svůj věhlas a svoji důležitost ve zbytku Evropy. Nejenže by prokázala český smysl pro modernost, ale byla by zároveň nedílnou součástí postupného získávání vlastního politického hlasu. Novotný také v článku píše, že Češi jsou známí svou kompoziční prací v oblasti syntézy, přičemž tvrdí, že čeští hudebníci nové školy jsou ještě progresivnější než jejich němečtí sousedé. Dále St. Pierre píše: „[Češi] měli objevit idealistické moderní žánry (včetně symfonické básně) později, což mohlo znamenat, že je mohli pozvednout k ještě větší dokonalosti.“¹³³¹³⁴

¹²⁷ In: Dalibor 1879, č. 15, s. 118.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ In Dalibor 1873, č. 25, s. 201.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ In Dalibor 1873, č. 25, s. 203.

¹³² Tamtéž.

¹³³ „They had discovered idealistically modern genres (including the symphonic poem) later, which meant that they could bring them to still greater heights of perfection.“

¹³⁴ PIERRE, Kelly St., „Smetana's 'Vyšehrad' and Mythologies of Czechness in Scholarship,“ *19th-Century Music* 37, no. 3: 19.

Zásadní informaci pro tehdejšího českého čtenáře přináší Novotný v závěru a více ji rozpracovává v dalším pokračování. Zmiňuje zde totiž příklady české praxe v oblasti „správně pokrokového“ skládání: „První, jenž po této cestě spásy u nás kráčet počal, jenž zakladatelem jest nového směru uměleckého a jímž nová začíná epocha v umění domácím, jest Bedřich Smetana. Všeobecně jest známo, jak nesmírných si získal zásluh o komickou operu i o české hudební drama. Nemenších zásluh získal sobě též o instrumentální hudbu tím, že i zde postavil se na stanovisko doby nejnovější, jaké zaujal právě Lisztem ve svých symfonických básních. V tomto genu hudebním se vedle Smetany z našich umělců znamenitě osvědčili též dr. Mayer a Zdeněk Fibich. O symfonických básních tohoto skvělého trojhvězdi, zářícího plným světlem pravé krásy na obloze umění českého, promluvíme příště.“¹³⁵

Společným základem posledního článku z tohoto cyklu, je informování čtenáře o situaci v tehdejší české hudební praxi. Začíná zmínkou o Bedřichu Smetanovi a přirovnává vývin jeho kariéry ke kariéře Lisztově: „[...] Stopujeme-li vývin činnosti Smetanovy, tu se nám bezděky vynoří podobný obraz, jaký jsme dříve nakreslili o Lisztovi. Též Smetanu vidíme z počátku na dráze virtuozní co pianistu svého mistra zajisté důstojného. Jako Liszt přešel též Smetana později v čestnější tábor komponistův a dobyl si v době poslední nejskvělejšího jména v oboru tomto.“¹³⁶ Dále zdůrazňuje, že: „[...] Smetana vyvodil operu či lépe řečeno ‚hudební drama‘ [...], z ducha české řeči. Toť jediná jest přirozená cesta, po níž dopracovati se můžeme cíle žádoucího, totiž ‚české opery‘.“¹³⁷

Dále poněkud svérázně srovnává Liszta a Smetanu a říká, že: „[...] vždy mi připadá, že Smetana vyniká nad Liszta znamenitějším specificky hudebním duchem, že každý jeho motiv vedle ostré charakterističnosti ušlechtlejší, vřelejší dýše melodičnosti na nejvyšší dokonalé hudební formy.“¹³⁸ Při této příležitosti také popisuje Smetanův způsob kompoziční práce na třech jeho symfonických básních, tzv. „švédských“ – nejprve *Richard III.*, poté *Valdštymův tábor* a nakonec *Hakon Jarl*.

¹³⁵ In Dalibor 1873, č. 25, s. 203.

¹³⁶ In Dalibor 1873, č. 26, s. 209.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž.

Nakonec jsou okrajově zmíněni dva další skladatelé symfonických básní, nejprve Wilhelm Mayer¹³⁹ (1831–1898), který komponoval pod pseudonymem V. Remy/W. A. Rémy. Novotný zde stručně představí jeho díla. Ke kompoziční řeči skladatele se však nevyjádřil. Druhým v pořadí je Zdeněk Fibich, o kterém se Novotný vyjádří takto: „Důstojně se k zmíněným dvěma mistrům našim staví po bok Zdeněk Fibich, jenž v poslední době obohatil posud ovšem skrovný počet našich symfonických básní třemi novými a sice ‚orkestrální fantazií‘, kterou jsme v uplynulé saisoně slyšeli a která svědectví nám zřejmě podávala tomto neobyčejném talentu, jenž naděje velké v nás pro budoucí činnost na poli tomto vzbuzoval.“¹⁴⁰ Novotný tímto závěrem fakticky zařadil Fibicha do stejné kategorie, kam patřil již Smetana. Jejich díla také směřovala k podobným politickým cílům, jejichž ideovou podstatu předestřel Novotný ve svých článcích. Navzdory tomuto se již tehdy začal formovat mýtus osamělého tvůrce české národní hudby – Bedřicha Smetany.¹⁴¹ Fibichova symfonická báseň s historickým námětem *Záboj, Slavoj a Zdeněk* vznikla taktéž v roce 1873. Novotný v této souvislosti napsal, že volbou Záboje Zdeněk Fibich „vládnoucího ducha naší doby k výslovné přivedl platnosti v neklamné zřetelnosti“. Zábojův příběh také poskytoval prostor protiněmeckým náladám.¹⁴²

Celé Novotného ideové přesvědčení, které se zračí ve výše popsaném „seriálu na pokračování“ je shrnuto závěrečným odstavcem: „Forma básně symfonické jest nejpřirozenější a jest schopna zdárného života. To dokázal Liszt a po něm výteční mistři naši zajisté plnou měrou. Že forma tato jediná má velkou budoucnost přede všemi ostatními v oboru hudby instrumentální, dá se velmi snadně prorokovati.“¹⁴³

Novotného agitace za „pokrokové“ hudební formy je zjevná. Svým způsobem i pochopitelná. Těžko je však pochopitelné to, že se v některých pozdějších hodnoceníh značně odklonil od své hlásané filozofie.

¹³⁹ Mayer byl ve své době nejvíce znám pro symfonickou báseň *Helena*, ouverturu *Sardanapal* a orchestrální fantasii *Wildfeuer*. Ucházel se v roce 1865 ředitelství pražské konzervatoře, ale nedostavil se tehdy ke zkoušce.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 212.

¹⁴¹ PIERRE, Kelly St., „Smetana's ‘Vyšehrad’ and Mythologies of Czechness in Scholarship,“ *19th-Century Music* 37, no. 3: 19.

¹⁴² In: Hudební věda 1990, č. 4, s. 313.

¹⁴³ Tamtéž.

Závěr

Bádání, jehož výsledky se ve své psané formě zrači v jednotlivých částech textu, mělo čtenářům představit osobnost teoreticky i prakticky erudovaného hudebníka Václava Judy Novotného (1849–1922), který svým hudebně-spisovatelským dílem prokázal jistou důležitost v hudebně-dějinném vývoji.

Z toho, co toto bádání přineslo, můžeme sebevědomě říct, že Novotný svým působením podnětně ovlivnil umělecký chod tehdejšího, minimálně pražského hudebního života. Ze své pozice hudebního spisovatele referoval o dobových hudebních událostech a měl také určitý vliv na jejich pořádání. Sám na nich někdy jako interpret účinkoval. Také tyto události skrze své články kriticky hodnotil a veřejně proklamoval požadavky a nároky na zkvalitnění hudební produkce tehdejší Prahy. V sedmdesátých letech se zařadil po bok Ludovíta Procházky a dalších, aby přispěl svými polemikami v *Daliboru* v boji proti *Hudebním listům*. V neposlední řadě prokázal velkou službu tehdy nově vzniklému Národnímu divadlu, když se ujal úkolu překládat cizojazyčná libreta do češtiny. O něco méně významný byl jeho přínos v oblasti sběratelství písně, jejichž původ spadá do území jižních Čech. S tím je spojen i Novotného skladatelský přínos – jeho tvorba se vyznačuje spíše komponováním drobnějších děl s prostým doprovodem, přičemž pro housle skládal patrně nejvíce.

Svou novinářskou činností obohatil českou hudební kritiku o články, kterými popularizoval díla tehdejších hudebních skladatelů. Novotného myšlenky jsou rozesety v mnoha tehdejších periodikách. Prostřednictvím recenzí, pod nimiž je podepsán, se stal svědkem důležitých kulturních akcí v Praze. Při těchto příležitostech si také vybudoval důvěru u dvou významných českých skladatelů – Antonína Dvořáka a Bedřicha Smetany. Patrně je Novotný svými podnětnými myšlenkami mnohdy ovlivnil.

Výsledkem mého úsilí je práce, která ve svém znění přináší Novotného životopis v šířce, v níž doposud nebyl uveřejněn. Zároveň jsem se pokusil prostřednictvím novinových ukázek z *Dalibora* ilustrovat, jak Novotný pohlížel, i když někdy nejednoznačným způsobem, na hudební vývoj v českém prostředí v sedmdesátých letech devatenáctého století.

Navzdory tomu, že ve své době představoval Novotný vzdělance s velkým kulturním rozhledem, pro dnešní generace zůstává jeho práce spíše neznámá.

V povědomí zůstává pouze jeho práce překladatele a menší měrou rovněž práce novinářská. Lze říct, že také jeho skladatelská tvorba zapadla. Faktem nicméně zůstává, že je zde stále dostatečný prostor pro hlubší prozkoumání pozůstalosti a všech spojených okolností. S tím se následně pojí také příležitost zpracovat Novotného osobnost a dílo monografickým způsobem.

Souhrn

Předkládaná bakalářská práce reflektuje život a tvůrčí odkaz Václava Judy Novotného (1849–1922), jenž se svým působením výrazně vryl do povědomí tehdejšího českého hudebního prostoru. Podnětně zasáhl do mnoha oborů, které určitým způsobem souvisí s hudbou, ale patrně nejvíc je znám jako překladatel dobových libret do tehdy nově vzniklého Národního divadla.

Vstupní část textu seznamuje čtenáře s životem tohoto počáteckého rodáka. Tři podkapitoly sledují Novotného život a pokouší se čtenáři přiblížit, jakým způsobem Novotný žil a tvořil. První kapitola se soustředí na mládí a studentská léta, vyličen je zde zejména Novotného proces vzdělávání. Druhá kapitola potom popisuje okolnosti Novotného působení v Praze. Jsou zde zmíněny všechny oblasti, do kterých profesně zasáhl, nejvíc pozornosti je však věnováno jeho novinářské agendě. Základním způsobem je v této kapitole představen Novotný jako skladatel, přičemž jsou zde představeny také některá jeho díla. Okrajově je zmíněna Novotného záliba ve sběratelství. Nakonec je vyličeno pozdní období a aktivity v této životní etapě.

Druhá kapitola rozpracovává již konkrétní Novotného novinářskou tvorbu. Předtím však stručně čtenáře seznámí se stylem Novotného práce v oblasti překladatelství. Způsob nazírání na Novotného překladatelskou praxi je zprostředkován přes výpovědi jeho současníků. V následující podkapitole je důraz kladen zejména na prozkoumání některých novinových článků z *Daliboru* ze sedmdesátých let devatenáctého století. Primární snahou bylo přiblížit ambivalentní Novotného přístup v oblasti posuzování některých hudebních forem (sonáta, symfonie, suita), přičemž je zde na několika místech zmíněna i výpověď Otakara Hostinského, který se k dané problematice taktéž vyjadřoval.

Přílohová část přináší fotografii Novotného rodného domu, Novotného autograf a také jeho podobizny.

Summary

The thesis reflects upon the life and legacy of Václav Juda Novotný (1849-1922), who made a significant impact on the Czech musical scene in his time. He made contributions in numerous areas related to music, but he is perhaps best known as a translator of period librettos for the newly founded National Theater in Prague.

The first part of the thesis is divided into three chapters, focusing on Novotný's life and the context in which he worked. The first chapter deals with his youth and student years, focusing primarily on his education. The second chapter reflects on his life in Prague. It catalogues all the areas that he ventured into professionally, but the main focus is on his work in journalism. In this chapter, Novotný is introduced as a composer, and some of his work is presented. Some attention is also given to his collector's passion. The third chapter focuses on his late years and his work in this period.

The second part of the thesis studies two areas of Novotný's work in greater depth. Firstly, it deals with his translations, exploring the system of his work through the eyes of his contemporaries. The following chapter deals with his efforts in the area of journalism. The main focus is on depicting his ambivalent approach to some musical forms (the sonata, the symphony, the suite), with comments from Otakar Hostinský, who also focused on these issues.

In the appendix, there is a photograph of the house where Novotný was born, as well as a number of his portraits. There is also a sample of Novotný's autograph.

Zusammenfassung

Studium, vor allem wird Novotnýs Bildungsprozess beschrieben. Folgendes Kapitel schildert die Umstände seines Wirkens in Prag. Es werden alle Branchen, mit denen Novotný beruflich zu tun hatte, erwähnt, wobei der Schwerpunkt an seiner journalistischen Agenda liegt. Novotný wird in demselben Kapitel auf einer Basisebene als Komponist vorgestellt, zugleich wird auch Teil seines Werkes besprochen. Nebenbei werden Novotnýs Sammlungsvorlieben erwähnt. Zum Schluss wird der späte Lebensabschnitt und seine mit diesem verbundene Aktivitäten geschildert.

Das zweite Kapitel befasst sich dann konkret mit Novotnýs journalistischem Schaffen. Am Anfang wird dem Leser noch der Arbeitsstyl des Autors auf dem Übersetzungsgebiet kurz vorgestellt. Durch Aussagen seiner Zeitgenossen wird ein Einblick in die Übersetzungspraxis Novotnýs vermittelt. Folgendes Unterkapitel befasst sich hauptsächlich mit Zeitungsartikeln, die während der Siebziger Jahre des 19. Jahrhunderts in dem Periodikum *Dalibor* erschienen sind. Das primäre Ziel war Novotnýs ambivalente Herangehensweise bei Bewertung mancher Musikformen (Sonate, Symphonie, Suite) darzustellen. An mehreren Stellen werden auch Aussagen von Otakar Hostinský, welcher sich zur gegebenen Problematik ebenfalls äußerte, erwähnt.

Im Anhang befindet sich Photographie des Geburtshauses von Václav Juda Novotný, sein Autograph und seine Bildnisse.

Anotace

Jméno autora:	Filip Hegr
Název katedry a fakulty:	Katedra muzikologie, Filozofická fakulta
Název diplomové práce:	Český hudební život v 70. letech 19. století pohledem Václava Judy Novotného
Jméno vedoucího práce:	doc. PhDr. Jiří Kopecký, Ph.D.
Počet znaků:	73 280
Počet příloh:	5
Počet titulů použité literatury:	57
Klíčová slova:	Novotný, Smetana, český hudební život, Hostinský, Dvořák

Charakteristika bakalářské práce:

Bakalářská práce se zabývá životem a tvůrčím odkazem Václava Judy Novotného (1849–1922), který se svou činností zapsal mezi významné hudební referenty českého hudebního života v poslední čtvrtině devatenáctého století. Životopisná kapitola tvoří hlavní těžiště práce, druhá kapitola je poté jakousi sondou do estetického zázemí Novotného.

Annotation

Name of author:	Filip Hegr
Department, faculty, university:	Department of Musicology Philosophical Faculty Palacký University in Olomouc
Title of bachelor thesis:	Czech musical life in the 1870s from Václav Juda Novotný's view
Thesis supervisor:	doc. PhDr. Jiří Kopecký, Ph.D.
Number of symbols:	73 280
Number of attachments:	5
Number of titles of used literature and sources:	57
Keywords:	Novotný, Smetana, czech musical life, Hostinský, Dvořák

Characteristic of thesis:

The bachelor's thesis deals with the life and creative legacy of Václav Juda Novotný (1849–1922), who with his activities became one of the important music officers of Czech musical life in the last quarter of the nineteenth century. The biographical chapter forms the main focus of the work, the second chapter is then a kind of probe into the aesthetic background of Novotný.

Prameny a literatura

Prameny

Archiv hlavního města Prahy, Matrika zemřelých u sv. Vojtěcha, sign.VO Z12, s. 190.

Literární archiv Památníku národního písemnictví, centrální depozitář Litoměřice, fond Václava Judy Novotného, přírůstková čísla: 4/58, 42/58, 33/63, 41/66, 19/76 a 20/76.

Městské muzeum Počátky, bližší umístění institucí nespecifikováno.

Státní oblastní archiv v Třeboni – oddělení Třeboň, sbírka matrik Jihočeského kraje 1587-1949, inv. č. 4302, s. 51.

Literatura

DÖGE, Klaus. *Antonín Dvořák – život, dílo, dokumenty*. Praha: Vyšehrad, 2013.

DVOŘÁK, Antonín, KUNA, Milan a Markéta HALLOVÁ, ed. *Korespondence a dokumenty: kritické vydání*. sv. 7. Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2004.

HOSTINSKÝ, Otakar. *Bedřich Smetana a jeho boj o moderní českou hudbu*. Praha: Jan Laichter, 1941.

HOSTINSKÝ, Otakar. *Čtyři rozpravy*. V Praze: F. Šimáček, 1894.

CHVÁLA, Emanuel, KARLÍK, Filip a Jiří KOPECKÝ, ed. *Emanuel Chvála: z mých pamětí hudebních*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020.

JELÍNEK, Hanuš. *Padesát let Umělecké besedy 1863-1913: [sborník]*. Praha: Umělec. beseda, 1913.

JŮZL, Miloš. *Otakar Hostinský*. Praha, 1980.

NERUDA, Jan. *Podobizny, IV. [sv.]. 1889–1891*. Praha: SNKLHU, 1957.

NOVÁK, Ladislav. *O těch, kteří odešli*. Praha, 1940.

NOVOTNÝ, Václav Juda, CHVÁLA, Emanuel, KNITTL, Karel a Karel STECKER. *Padesát let české hudby 1848–1898*. Praha: nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898.

NOVOTNÝ, Václav Juda. *Uvedení do Smetanovy slavnostní zpěvohry Libuše: s notovými doklady*. Praha: Fr. A. Urbánek, 1882.

PROKOP, Rudolf. *390 let jindřichohradeckého gymnázia (1595-1985)*. Jindřichův Hradec: Gymnázium Vítězslava Nováka, 1984.

SLAVÍKOVÁ, Jitka. *Dvořák a Anglie, aneb Země, které mnoho dlužím*. Praha: Paseka, 1994.

VALIŠOVÁ, Alena a KASÍKOVÁ, Hana. *Pedagogika pro učitele – Školský systém v českých zemích*. Praha: Grada, 2007.

ŽIŽKA, Leoš Karel. *Mistři a mistríčkové: Vzpomínky na české muzikanty let 1881-1891*. Druhé, nově přehlednuté a doplněné vydání. Praha: vlastním nákladem, 1947.

Slovníky

ČERNUŠÁK, Gracian. „Novotný Václav Juda“. In: ČERNUŠÁK, Gracian a ŠTĚDRONĚ, Bohumír a NOVÁČEK, Zdenko (eds.). *Československý hudební slovník osob*.

LUDVOVÁ, Jitka. 2006. „Novotný Václav Juda“. In *Hudební divadlo v českých zemích: osobnosti 19. století*. Česká divadelní encyklopedie. Praha: Divadelní ústav.

Diplomové práce

POSPÍŠIL, Jan. *České premiéry Wagnerových oper v devadesátých letech 19. století*. Olomouc, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Palackého, FF, Katedra muzikologie.

RODIČOVÁ, Jaroslava. *Dějiny hudební kultury jižních Čech ve druhé polovině 19. století*. Brno, 2018. Disertační práce. Masarykova univerzita, Pdf, Katedra hudební výchovy.

Časopisy

KOPECKÝ, Jiří, a OTTLOVÁ, Marta. “Ve stínu Smetanovy Libuše: Fibichův Blaník a Národní divadlo.” *Hudební věda* 58, no. 1: 76–119.

<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=150051469&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

PIERRE, Kelly St. "Smetana's 'Vyšehrad' and Mythologies of Czechness in Scholarship." *19th-Century Music* 37, no. 2: 91–112.

<https://doi.org/10.1525/ncm.2013.37.2.91>.

TYLLNER, Lubomír. "Hudební skladatelé na stránkách Zíbrtova Českého lidu." *Český Lid* 78, no. 3: 185–91. <http://www.jstor.org/stable/44973571>.

Periodika

Dalibor, roč. 1873–1899

Hudební revue, roč. 1909–1912

Hudební věda, roč. 1988–1991

Osvěta, roč. 1876

Zlatá Praha, roč. 1886–1907

Internetové zdroje

"Gavota." 2010. <http://www.antonin-dvorak.cz/gavota>.

"Historie: Historie školy". 2007. Počátky: Základní škola Počátky. 2007. <https://www.zspocatky.cz/cs/section-3/3/historie.html>.

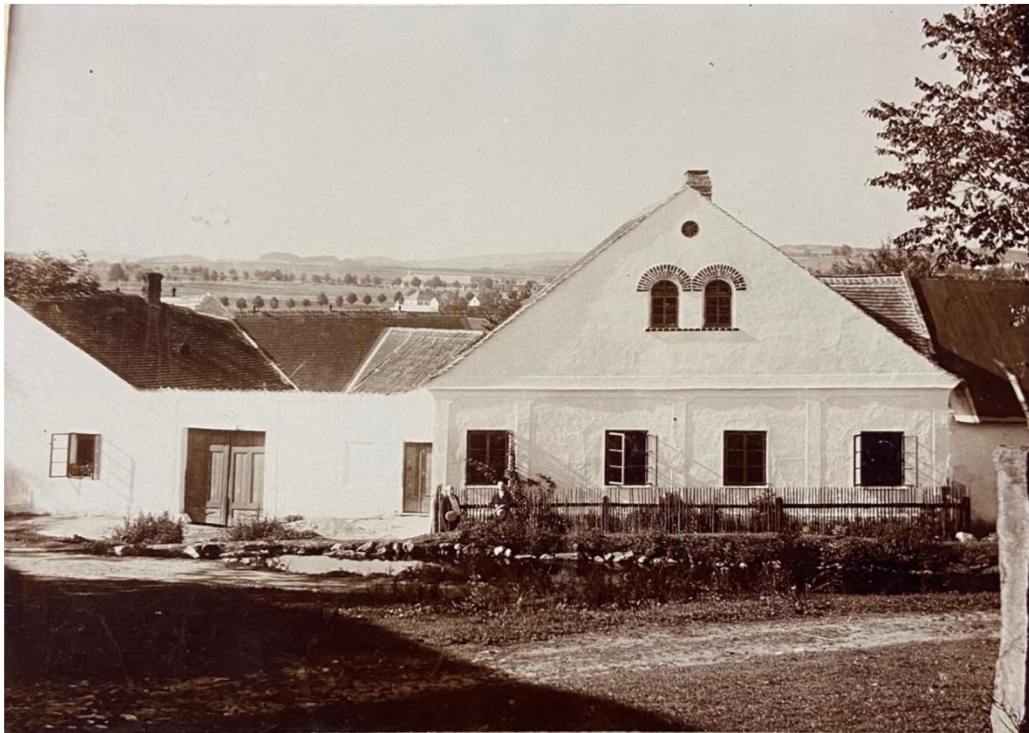
"Smyčcový kvartet č. 5." 2010. <http://www.antonin-dvorak.cz/smyccovy-kvartet5>.

Emailová korespondence

Emailová korespondence s Mgr. Markétou Trávníčkovou ze dnů 29. 7. 2021 a 30. 7. 2021.

Přílohy

1) Fotografie rodného domu Václava Judy Novotného (nedatováno)

2) Fotografie, zobrazující Václava Judy Novotného (nedatováno)

3) Václav Juda Novotný v pozdních letech svého života (1915)

4) Ukázka Novotného rukopisu (1884)

Kopie z rukopisu

Hudba samostatného řádu českého v ruce
 české, a právě umělcům první v Čechách
 za doby moderní vytvořil Benediz Smetana,
 tvůrce hudby české.

Vědouce se za to, že na této věci nej
 kadební přišel Smetana až po návratu z říjny
 ul. do "Puland" m. d. p. 1866, poprvé projevem
~~svým~~ napsal jsem v ústě toho děje, že
 originální ten článek byl vyřel ze Smetanovy
 rukopisu, a že vůbec v celé jeho
od propracování říjny.

Dne 1. 1877, když Smetana se učil u Proke
 a zároveň byl nástupcem hudby u hraběte Šep.
 Thuna, poznala jeho velkorysost a
 na prvním "Hochzeitsszene", věnovaná ka
 sárce Komlesay Marie z Thuru a Hohenština.
 Smetan, o něj se myslí, že je ztracena,
 s kladem nějakým jsem napsal - a je to vím
 nejokrotnější z rukopisů, jmenovitě geria
 mistra. Jsa to tím rozporově mým proklam
 na dvě puce a nad bibulem každé mým
 se jarní proměna pěstování se signaturou
 K. Obrázky jsou s kopy dle rukopisu. Vpravo

* Kopy vytvořil jsem Smetanovým dědím,
 kteří si děl. do ruky bulharské firmě Note a Prok.

5) Ukázka Novotného notopisu (nedatováno)

